

Міністерство освіти та науки України
Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
Факультет соціальних і гуманітарних наук
Кафедра іноземних мов

КІСЕЛЬОВ Ігор Русланович

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ
ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ТРУДНОЩІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

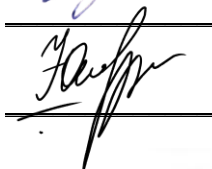
Кваліфікаційна робота магістра
за спеціальністю 035.041 Філологія. Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська. Мова і література (англійська)

Особистий підпис -

Кісельов І.Р.

Науковий керівник -

Юніна О.Є.

(доцент кафедри іноземних мов,
кандидат педагогічних наук, доцент)

Завідувач кафедри -

Перепадя Д.О.

(доцент кафедри іноземних мов,
кандидат педагогічних наук, доцент)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПРОСТОРИ.....	10
1.1. Фразеологія як об'єкт лінгвістичного дослідження.....	10
1.2. Види та структурні характеристики фразеологічних одиниць.....	18
1.3. Джерела походження фразеологічних одиниць англійської мови.....	28
1.4. Роль фразеології у вираженні національних особливостей та стилів комунікації.....	36
Висновки за розділом 1.....	46
РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	48
2.1. Семантичні аспекти перекладу англійських фразеологічних одиниць українською мовою.....	48
2.2. Стилїстичні особливості перекладу англійських фразеологічних одиниць українською мовою у художньому тексті.....	61
Висновки за розділом 2.....	73
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ.....	84

АНОТАЦІЯ

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ТРУДНОЩІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню семантичних особливостей фразеології англійської мови та перекладацької практики. Дослідження фразеології англійської мови та її перекладу на українську мову має на меті розкрити структурно-семантичні характеристики фразеологічних одиниць (ФО). У роботі буде проаналізовано особливості вживання фразеологічних одиниць (ідіом) у літературному дискурсі. Здійснено аналіз найпоширеніших та культурно визначальних фразеологізмів у сучасній англійській мові. Автором будуть розглянуті труднощі, які виникають під час перекладу фразеологічних одиниць, зокрема у відсутності аналогів, неоднозначності тлумачення та врахування культурних відмінностей. Буде здійснено аналіз взаємодії фразеології з культурним контекстом, її роль у вираженні національних особливостей та стилів комунікації. Автором проведено дослідження впливу фразеології на структуру та ефективність мовленнєвого виразу, її роль у створенні емоційного та експресивного забарвлення мовлення. Будуть визначені стратегії та підходи для успішного перекладу фразеології, врахування контексту, знаходження кращого аналогу та використання культурно-лінгвістичного контексту. Розуміння особливостей фразеології та труднощів її перекладу допомагає покращити якість лінгвістичної взаємодії та ефективність комунікації.

Ключові слова: фразеологія, ідіоми, вирази, стратегії перекладу, контекстуальне тлумачення ФО, прагматика, експресивність, емоційне забарвлення.

ABSTRACT

**STRUCTURAL AND SEMANTIC FEATURES OF ENGLISH
PHRASEOLOGICAL UNITS AND DIFFICULTIES OF THEIR
TRANSLATING**

The qualification work is devoted to the study of semantic features of English phraseology and translation practice. The study of English phraseology and its translation into Ukrainian aims to reveal the structural and semantic characteristics of phraseological units (FU). The qualification work analyzes the features of the use of phraseological units (idioms) in literary discourse. An analysis of the most common and culturally significant phraseological units in modern English is carried out. The author will consider the difficulties that arise during the translation of phraseological units, in particular, the absence of analogues, ambiguity of interpretation and consideration of cultural differences. The interaction of phraseology with the cultural context, its role in expressing national characteristics and communication styles will be analyzed. The author has studied the influence of phraseology on the structure and effectiveness of speech expression, its role in creating the emotional and expressive coloring of speech. Strategies and approaches for the successful translation of phraseology, taking into account the context, finding the best equivalent and using the cultural and linguistic context will be identified. Understanding the peculiarities of phraseology and the difficulties of its translation helps to improve the quality of linguistic interaction and the effectiveness of communication.

Keywords: phraseology, idioms, expressions, translation strategies, contextual interpretation FU, pragmatics, expressiveness, emotional coloring.

ВСТУП

Відомий швейцарський лінгвіст Чарльз Баллі стверджував, що оскільки людина зосереджена на собі, це є причиною її постійного прагнення описувати навколишній світ відповідно до свого образу і подоби. Мовний антропоморфізм — це не залишок примітивного мислення, а загальний закон розвитку засобів номінації в мові. Під мовним антропоморфізмом зазвичай розуміють наділення людськими властивостями предметів і явищ неживої природи, небесних тіл, тварин і міфологічних істот.

Фразеологічні одиниці є найбільш дослідженою культурно-маркованою одиницею мови, оскільки вони відображають національно-культурну специфіку мови, її самобутність. Фразеологічна одиниця втілює багатий історичний досвід народу, відображає уявлення, пов'язані з працею, життям і культурою людей. Вивчення фразеології є необхідною ланкою в освоєнні мови, у вдосконаленні культури мовлення.

Фразеологічні одиниці є однією з мовних універсалій, оскільки не існує мов без фразеологічних одиниць. Англійська фразеологія дуже багата і має багатовікову історію. Фразеологія є надзвичайно складним явищем, вивчення якого вимагає власного методу дослідження, а також використання даних інших наук — лексикології, граматики, стилістики, фонетики, історії мови, історії, філософії, логіки та географії. Фразеологія займає одну третину розмовної мови, і кожен, хто вивчає англійську мову, повинен приділяти цій галузі належної уваги. Отже, використання будь-якої фразеологічної одиниці без знання її справжнього значення може призвести до непорозумінь між співрозмовниками.

Фразеологія є розділом лінгвістики і вивчає переважно фразеологічні одиниці. Фразеологія як самостійний розділ лінгвістики з'явилася в 1940-х роках. Фразеологія є розділом лінгвістики, що вивчає фразеологічний склад мови в її сучасному стані та історичному розвитку. Фразеологічне багатство мови вивчається і відображається в працях як українських, так і європейських лінгвістів.

Вчені розрізняють два поняття терміна «фразеологія» за вузьким і широким розумінням. Якщо розглядати вузьке розуміння, то воно стосується лише ідіом. Це такі словосполучення, значення яких не можна визначити за значенням слів, що входять до їх складу. Однак, якщо розглядати фразеологію в широкому розумінні, то вона включає всі стійкі сполучення, такі як прислів'я, приказки, крилаті вирази тощо.

Художній переклад фразеологічних одиниць (ідіом) давно став важливою складовою частиною розвитку суспільно-естетичної свідомості, потужним чинником взаємодії літератур і культур, що здійснюється не тільки на рівні пізнання особливостей культури іншого народу, а й на рівні взаємовпливу та взаємопроникнення проблематики, стилів, жанрів.

Багато вітчизняних та зарубіжних науковців вивчали проблему походження, лексико-семантичі, стилістичних особливості фразеологічних одиниць, стратегії перекладу англійських фразеологічних одиниць українською мовою, а саме: Акоюн І.С., Бідненко Н. П., Галинська О. М., Гром'як Р., Дуброва А. С., Жлуктенко Н., Зорівчак Р. П., Некряч Т.Є., Комісаров В. Н., Коптілов В. В., Корунець І. В., Чередниченко О., Vally, Charles, Burger H., Catford J.C., Cowie, A.P., Howarth P.A., Lakoff, G. та інші.

Безумовно, що науковий інтерес до вивчення фразеології англійської мови та художнього перекладу фразеологічних одиниць в контексті гуманітарних наук зумовлений цілою низкою обставин: передусім активним розвитком перекладацтва в Україні, інтенсифікацією міжмовних, міжлітературних та міждержавних зв'язків нашої країни.

У сукупності українських перекладних текстів саме перекладам з англійської мови приділяється чи не найбільша увага, і той факт, що англійська й українська мови знаходяться у тривалих та плідних культурно-історичних контактах є передумовою визначення труднощів та стратегії перекладу фразеологічних одиниць (ідіом) українською мовою.

Актуальність дослідження зумовлено загальною тенденцією сучасних лінгвістичних досліджень до складності фразеології як лінгвістичної науки,

суперечністю між її духовною цілісністю та окремо сформованою формою, невідповідністю фактичного та етимологічного значень у висловлюванні, що ускладнюють їх використання у мовленні. Вивчення механізмів формування та використання фраз виявляє особливості вербального мислення носіїв мови, адже саме у фразеології сприйняття людиною речей і подій виражає її емоційно-настрійовий стан. Дослідження специфіки перекладу фразеологічних одиниць (ідіом) дає змогу робити певні висновки щодо проблем письменницького ідіостилу та стилістики перекладача, актуальних у сучасній філологічній науці, зокрема лінгвостилістиці і перекладознавстві.

Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці англійської мови як унікальна сфера мови, яка відображає культурне та історичне багатство кожної нації та викликає великий інтерес у майбутніх філологів до їх вивчення.

Предметом дослідження є структурні, семантичні, лінгвокультурологічні особливості фразеологічних одиниць (ідіом), стратегії та підходи для успішного перекладу фразеологічних одиниць українською мовою у літературному дискурсі.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному аналізі фразеологічних одиниць (ідіом) сучасної англійської мови, дослідження їхньої структури, семантики, функціонування фразеологічних одиниць (ідіом) у літературному дискурсі та стратегій їх відтворення в українських перекладах.

Мета даної роботи – здійснити всебічний аналіз особливостей фразеологічних одиниць (ідіом) сучасної англійської мови, проаналізувати особливості їх структури, семантики та функціонування у літературному дискурсі, способи їх перекладу в українському художньому перекладі.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання низки конкретних завдань:

- узагальнити теоретичні дослідження сучасних зарубіжних та вітчизняних вчених в галузі фразеології;

- дослідити структурні особливості фразеологічних одиниць (ідіом) сучасної англійської мови;
- виявити семантичні особливості фразеологічних одиниць (ідіом) сучасної англійської мови;
- визначити роль фразеології у вираженні національних особливостей та стилів комунікації;
- проаналізувати мовно-стилістичні особливості перекладу фразеологічних одиниць українською мовою у літературному дискурсі.

Вибір методів і прийомів дослідження визначався поставленими завданнями. Основними **методами** є методи семантичного, кількісного і компонентного аналізу, зіставний, описовий та порівняльний методи у виявленні основних структурно-семантичних особливостей фразеологізмів англійської та української мов. За допомогою порівняльного методу було виявлено відмінності досліджуваних фразеологічних одиниць в англійській та українській лінгвокультурах та особливості їх перекладу рідною мовою.

Матеріалом дослідження є 150 фразеологічних одиниць відібрані з оригінальних художніх творів та словників: Oxford Dictionary of Idioms, Longman Dictionary of English Idioms, Oxford Advanced Learner's Dictionary.

Практична значущість роботи визначається тим, що його основні положення і висновки можна використовувати на лекціях, семінарах та практичних заняттях у курсі загального мовознавства, фразеології англійської мови, лексикології англійської мови, стилістики англійської дослідження мови, теорії та практики перекладу. Результати роботи можна застосовувати при написанні курсових та кваліфікаційних робіт.

Апробація. На II Всеукраїнській студентській інтернет-конференції «Філологічні та педагогічні науки: сучасні виміри й виклики», 27 листопада 2025 р. у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» м. Полтава, Україна.

Кісельов І.Р. Семантичні особливості фразеологічних одиниць англійської мови та труднощі їх перекладу. // Збірник матеріалів II

Всеукраїнської студентській інтернет-конференції «Філологічні та педагогічні науки: сучасні виміри й виклики», (27 листопада 2025 року, Полтава) Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». - Полтава: Видавництво ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2025.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, які поділяються на параграфи, висновків, списку використаної наукової літератури. У вступі формулюються актуальність, мета і завдання, наукова новизна, практична цінність роботи, вказується матеріал дослідження і визначається структура роботи.

У першому розділі розглядаються теоретичні засади дослідження англійських фразеологічних одиниць, їх структурно-семантичні особливості, роль фразеології у вираженні національних особливостей та стилів комунікації. У другому розділі аналізуються семантичні, мовно-стилістичні особливості перекладу англійських фразеологічних одиниць українською мовою у літературному дискурсі.

РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПРОСТОРИ

1.1. Фразеологія як об'єкт лінгвістичного дослідження

Термін «фразеологія» найімовірніше походить від грецького *phrasis* (φράσις) (спосіб мовлення/спілкування) або, можливо, до пізньолатинської форми *phrasis*, що означає «дикція» (Harper 2001–2020), але також може бути пов'язаний із *phrāzein* (φράζειν), (що означає «спілкуватися, показувати», «Phraseologie» в Pfeifer et al. 1993). Безперечно, що протягом століть це слово розвивалося і частково змінювало своє значення. Тому важливо аналізувати приклади та термінологію, що містяться в деяких історичних працях. Окремо слід зазначити, що, розглядаючи історію вивчення фразеологізмів, відомо, що вони вперше з'явилися в літературознавстві.

При перекладі деяких творів мистецтва з однієї мови на іншу стало неможливо точно перекласти стабільні словосполучення, тому почали вивчати фразеологічні одиниці, що існують у мовах. Пізніше значення слів почали пояснювати в словниках, збирали ідіоми та пояснювали їх значення. Пізніше в мовознавстві почали досліджувати граматичну будову фраз.

Дослідники поділяють вивчення фразеологічних одиниць на такі періоди: Перший період охоплює середину 18 століття до третього десятиліття 20 століття. Важливими вважаються дослідження таких вчених, як А. А. Потєбня, Ш. Баллі, Р.Ф. Бертон та інші. Другий період охоплює 30-50-ті роки 20 століття.

Наступний період охоплює час від 60-х років ХХ століття до наших днів. Цей період характеризується стрімким розвитком теорії фразеологічних одиниць та появою багатьох фахівців з фразеології. Умовно можна розділити вивчення фразеології на чотири періоди. Перший період пов'язаний з науковою діяльністю таких дослідників, як А.А. Потєбня, Ш. Баллі, М. Бреаль і в цей період відбувалося відображення фразеєм в словниках,

пояснювалася їх етимологія, а фразеологічні одиниці стали об'єктом лексикографії. (Включає періоди від попередніх часів до початка 20 століття).

Другий період включає 30-60-ті роки 20 століття, під час якого фразеологія почала вивчатися як самостійна лінгвістична галузь. Протягом третього періоду була створена теорія стабільних одиниць і нові методи (включає 60-90-ті роки 20 століття). Четвертий період характеризується завершенням порівняльно-контрастивних робіт, присвячених різним аспектам фразеологічних одиниць, включає період з 90-х років 20 століття до наших днів [57].

Однак у різних мовах, у різні часи, інтерес до цих одиниць зріс і почалося їх використання. Наприклад, в Англії інтерес до пареміологічних одиниць ще більше зріс у період середньоанглійської мови (XIV-XVI століття), тобто в золотий вік прислів'їв. До цього часу видавництво книг набирало обертів в англійському суспільстві. Мудрість, накопичена протягом багатьох років, офіційно отримала статус повчання і поради і стала дидактичним інструментом державного управління.

До 15-17 століть в Англії налічувалося близько 12 000 прислів'їв і прислів'яних виразів, які регулярно використовувалися людьми в усній та письмовій мові. До 15 століття в Англії стало традицією створювати збірки мудрих висловів, які навіть супроводжувалися латинським перекладом. Однією з найвизначніших праць того часу вважалася збірка Еразма «Текстиль». Вона містить 4251 мудрі вислови латинських і грецьких авторів і була опублікована кілька разів між 1500 і 1536 роками. Після цього в Англії з'явилося кілька інших збірок мудрих висловів. Вони мають кумулятивний характер, а прислів'я і приказки взяті з досліджень Еразма. Цікавою збіркою, що містить дослідження Еразма, є «DictaSpientum» (1527) Томаса Бартлетта. [57].

Англійський термін «фразеологія» колись позначав різноманітні фрази, що містилися в Авторизованій версії Біблії, які потім стали частиною

загальної англійської мови (Reynell 1564; Rogers 1582; Burton 1805). Одним із перших словників, що містив слово «фразеологія» у назві, є англо-валлійський словник 18 століття (Richards 1798). Пізніше цей термін також використовувався в контексті права, наприклад, у Палаті представників. У праві цей термін, ймовірно, спочатку позначав вибір слів, тоді як пізніше і сьогодні він все ще позначає манеру, стиль або дикцію юридичної мови, яка також називається «юридичною мовою» (Random House Kernerman Webster's College Dictionary 2010) [35].

Шарль Баллі стверджував, що вічна недосконалість людського розуму проявляється в тому, що людина завжди прагне одухотворити все, що її оточує. Вона не може собі уявити, що природа мертва та бездушна. Її уява постійно дає життя неживим предметам, але і це ще не все: людина постійно приписує всім об'єктам зовнішнього світу риси і прагнення, властиві її особистості. Оскільки людина зосереджена на собі, це є причиною її постійного прагнення описувати навколишній світ відповідно до свого образу і подоби.

Мовний антропоморфізм не є залишком примітивного мислення, як стверджують деякі філософи, а загальним законом розвитку засобів номінації в мові. Мовний антропоморфізм зазвичай розуміють як наділення людськими властивостями об'єктів і явищ неживої природи, небесних тіл, тварин і міфологічних істот [36].

Фразеологія є розділом лінгвістики і вивчає переважно фразеологічні одиниці. Фразеологія як самостійний розділ лінгвістики з'явилася в 1940-х роках. Фразеологія — це розділ лінгвістики, що вивчає фразеологічний склад мови в її сучасному стані та історичному розвитку. Фразеологічне багатство мови вивчається і відображається в працях як українських, так і зарубіжних лінгвістів.

Вперше фразеологія була згадана у працях швейцарського лінгвіста французького походження Шарля Баллі (1865-1947). У своїй книзі «Есе про стилістику» він виділив чотири групи словосполучень:

- 1) вільні фрази — сполучення, що не мають стабільності, розпадаються після свого утворення;
- 2) звичні сполучення — сполучення з відносно вільним зв'язком компонентів, де змінюватися може тільки один з компонентів;
- 3) фразеологічні ряди — група слів, в якій два рядові поняття зливаються майже в одне;
- 4) фразеологічні одиниці — сполучення, в якому слова втратили своє значення і виражають єдине нерозривне поняття.

Таким чином, Шарль Баллі виділив «поєднання слів за ступенем їх стабільності»:

- 1) поєднання, в яких існує свобода групування компонентів, і
- 2) поєднання, які не мають такої свободи».

Хоча Шарль Баллі не дав детального опису цих груп і лише схематично їх окреслив, його ідеї заклали основу для відбору фразеологічних зв'язків і розвитку теорії еквівалентності фразеологічної одиниці [36].

У лінгвістиці фразеологія — це наука про усталені або фіксовані вирази, такі як ідіоми, фразові дієслова та інші типи багатослівних лексичних одиниць (часто колективно називаються фраземами), в яких складові частини виразу набувають більш конкретного значення, ніж сукупність їх значень при використанні окремо, або значення, яке не можна передбачити на основі сукупності їх значень.

Вчені розрізняють два поняття терміна «фразеологія» відповідно до вузького і широкого погляду. Якщо розглядати вузьке розуміння, то воно стосується лише ідіом. Це такі словосполучення, значення яких не можна визначити за значенням слів, що входять до їх складу. Однак, якщо розглядати фразеологію в широкому розумінні, то вона включає всі сталі вирази, такі як прислів'я, приказки, вислови тощо.

Існує ще один підхід до проблеми фразеології, в якому робиться спроба подолати недоліки вищезазначених фразеологічних теорій. Основні риси

цього нового підходу, який зараз більш-менш загальноприйнятий лінгвістами, такі:

1. Фразеологія розглядається як самостійна галузь лінгвістики, а не як частина лексикології.
2. Фразеологія займається фразеологічною підсистемою мови, а не окремими фразеологічними одиницями.
3. Фразеологія займається всіма типами усталених виразів.

Отже, різні дослідження давали їй різні визначення. Але загалом фразеологія — це галузь лінгвістичної науки, яка вивчає стійкі словосполучення, що характеризуються постійним лексичним складом, граматичною структурою та переносним значенням. Це значення відтворюється в мовленні відповідно до історично сформованих норм вживання [8].

Фразеологічна одиниця — це фіксована словосполучення, яке не може бути вільно складене в мовленні, а використовується як готова одиниця, що не допускає жодної варіативності своїх лексичних компонентів та граматичної структури. Таким чином, фразеологічні одиниці можна розглядати як стійкі словесні комплекси різних структурних типів з єдиною когезією компонентів, значення яких виникає в результаті повної або часткової семантичної трансформації складового складу.

Дослідження фразеології стимулювала лексикографічна практика та праці вчених, в яких розглядалися питання про основні поняття фразеології, її завдання та сферу застосування. У 1950-х роках основна увага приділялася питанням подібності та відмінностей фразеологічних одиниць від слів і словосполучень; проблеми фразеології були в основному вичерпані з'ясуванням критеріїв фразеології та уточненням основ класифікації фразеологічних одиниць. Два принципи, що регулюють комбінаторику речень і міжреченнєву комбінаторику в усіх мовах, такі:

1. Комбінаторна «свобода» у виборі слів для формування висловлювань;

2. Комбінаторна фіксація, що блокує вибір слів у комбінаторних рамках.

Фразеологія пройшла довгий шлях, яку вчені визнали серед лінгвістичних теорій. Дійсно, вона вперше проявилася в працях загальної лінгвістики в першій половині 20 століття. Довгий час фразеологія ігнорувалася лінгвістами, потім її іноді приєднували до лексикології, іноді до граматики, іноді до стилістики, вона завжди шукала своє місце як дисципліна, або на периферії інших наук, або на їх перетині [43].

У 1897 році Мішель Бреаль спостерігав групи слів, які називалися «формулами», «локуціями», «артикульованими групами», що характеризувалися жорсткістю та семантичною непрозорістю своїх компонентів. Але найбільший внесок у розвиток теорії фразеології зробив Шарль Баллі, відомий своїми трьома працями: «*Precis de stylistique*», «Трактат про стилістику» та «Загальна лінгвістика і французька лінгвістика». Він виділив три типи словосполучень:

1) вільні сполучення (*to have a house*); 2) «звичайні групи» або «фразеологічні серії» (*to be lucky*); 3) «фразеологічні одиниці» (*giving the cat its tongue*). В останні роки фразеологія значно розширила об'єкти дослідження, методи та підходи, про що свідчить «Довідник з фразеології» Х. Бургера та ін. (2007), в якому перелічено сто найважливіших праць з європейської фразеології [16, с.29].

Нижче наведено короткий виклад найважливіших висновків, зроблених приблизно до 1970 року.

1. У типології конвенційних виразів доцільно розрізняти (а) вирази, подібні до слів, і вирази, подібні до речень, (б) фіксовані та гнучкі (напівпродуктивні) вирази, (в) ідіоми та обмежені словосполучення, (г) справжні ідіоми та образні ідіоми, а також (д) певні типи обмежених словосполучень.
2. Деякі спеціалізовані жанри мовлення, в яких виконавці підтримують виняткову плавність і когерентність протягом тривалих промов, майже

- повністю залежать від формул, включаючи як фіксовані, так і гнучкі типи.
3. Як у повсякденних розмовах, так і в спеціалізованих жанрах, формули, подібні до речень, використовуються для досягнення стратегічних (соціальних, магічних тощо) цілей.
 4. Звичні поєднання слів і ідей вимовляються більш плавно, ніж нові поєднання.
 5. Існують певні докази того, що після того, як словосполучення добре засвоєні або автоматизовані, вони обробляються в правій півкулі, тоді як утворення та розуміння нових словосполучень обробляються в лівій півкулі.
 6. . Традиційні вирази, які відображають напівпродуктивні морфологічні та синтаксичні процеси, становлять проблему для граматистів [16, с. 30].

Інтенсивний розвиток фразеології в останні десятиліття характеризується, перш за все, різноманітністю досліджуваних проблем. З одного боку, завданням фразеологів є опис матеріалу фразеології окремих мов з акцентом на їх специфічних особливостях, з іншого боку, все більшого значення набуває порівняльне дослідження фразеологічних систем різних мов.

Актуальність порівняльного аспекту систематичного вивчення фразеології, безсумнівно, представляє великий інтерес як для розвитку загальної теорії фразеології, так і для вивчення загальних і специфічних особливостей мов, що вивчаються. Наша мова не може адекватно передати все невичерпне багатство життя у його взаємозв'язках, всі думки і почуття; літературна мова, можливості словотворення якої обмежені, завжди готова запозичити вже вживане спеціальне слово, якому можна надати більш широке значення.

Ідіоми, вдалі вислови, створені людьми, що займаються різними видами діяльності, будучи короткими, розмовними та жвавими, відображаючи бурхливе життя, завжди знаходять застосування в виразній мові. Моряки в

плаванні, мисливці на полюванні, селяни в полі, кухарі на кухні — всі, кому терміново потрібно було дати наказ, висловити попередження, погрозу, докір, — вміли знаходити яскраві словосполучення, барвисті метафори, пов'язані з обставинами їхньої діяльності. Ці фрази та метафори, що вражали уяву слухачів, стали частиною їхнього професійного словника.

З часом деякі з цих виразів набули ширшого значення та застосовувалися у різних ситуаціях в інших середовищах, часто в жартівливій формі. Моряки використовують «морські слова» на березі; рибалка, домогосподарка, спортсмен, незалежно від того, про що вони говорять, широко використовують метафори, пов'язані з риболовлю, кулінарією та спортом; і поступово найяскравіші та найвиразніші фрази проникають у літературну мову та стають загальною спадщиною [3, с.72].

Як зазначають вчені, контрастивний аналіз фразеологічних одиниць споріднених і неспоріднених мов збагачує теорію фразеології не тільки кількісно, а й якісно, виявляючи оригінальність кожної з мов, що порівнюються [13, с.69].

Таким чином, фразеологія розвивалася протягом багатьох років. Значення словосполучень у фразеологічних дослідженнях постійно зростає; з'являється все більше досліджень з контрастивної лінгвістики, а також досліджень менш вивчених фігур, таких як конструкційні ідіоми, які можна віднести до сфери фразеології (Schafroth 2020).

Дослідження з фразеології сьогодні також пов'язані з багатьма іншими галузями, включаючи психолінгвістику, комп'ютерну лінгвістику, а також історичні, культурні, педагогічні та перекладацькі дослідження.

Цей термін також використовується в таких різних галузях, як право, авіація, комунікація та радіотелефонія, а також музика. Злінгвістичної точки зору, фразеологія відіграє важливу роль в словниках та викладанні мов і, як дослідники стверджували, у минулому могла позначати стиль, цитати або певний вибір слів чи мови.

1.2. Види та структурні характеристики фразеологічних одиниць

Незважаючи на розбіжності в думках, більшість авторів сходяться в деяких питаннях щодо відмінних рис фразеологічних одиниць, таких як:

1. Цілісність (або перенесення) значення означає, що жоден із компонентів ідіоми окремо не асоціюється з будь-якими референтами об'єктивної реальності, а значення всієї одиниці не можна вивести із значень її компонентів;
2. Стабільність (лексична та граматична) означає, що в ідіомі неможлива лексична заміна на відміну від вільних або змінних словосполучень (за винятком деяких випадків, коли такі заміни робляться автором навмисно). Експерименти, проведені в 1990-х роках, показали, що значення ідіоми не є точно ідентичним її буквальному переказу, наведеному в словниковому слові.

Тому можна говорити про лексичну гнучкість багатьох одиниць, якщо вони використовуються творчо. Лексична стабільність зазвичай супроводжується граматичною стабільністю, яка забороняє будь-які граматичні зміни;

3. Роздільність означає, що структура ідіоми не є неподільною, певні модифікації можливі в межах певних меж. Тут ми зустрічаємося з так званими лексичними та граматичними варіантами. Наведемо кілька прикладів для ілюстрації: «*as hungry as a wolf (as a hunter)*», «*as safe as a house (houses)*» в англійській мові тощо.
4. Виразність та емоційність означають, що ідіоми також характеризуються стилістичним забарвленням. Іншими словами, вони викликають емоції або додають виразності.

У цілому фразеологічні одиниці, навіть якщо вони мають певну структуру, не породжують нових фраз. Вони є унікальними. Міжмовне порівняння, метою якого є виявлення фразеологічних збігів, лежить в основі

низки теоретичних і прикладних напрямів сучасних лінгвістичних досліджень, зокрема теорії та практики фразеографії.

Однак питання визначення факторів міжмовних фразеологічних збігів як основної концепції та критерію вибору фразеологічних еквівалентів і аналогів як аспектних концепцій залишається відкритим.

Аналіз спеціальної літератури за останні десятиліття показує, що більшість лінгвістів вважають збіг семантичної структури, граматичної (або синтаксичної) організації та компонентної (лексемної) структури основними критеріями у визначенні типів міжмовних фразеологічних збігів/розбіжностей з безсумнівним пріоритетом семантичної структури [15, с.150].

Порівнюючи три підходи (семантичний, функціональний та контекстуальний), вчені мали достатньо підстав для висновку, що вони мають багато спільного, оскільки основні критерії фразеологічних одиниць, здається, є по суті однаковими, тобто стабільність та ідіоматичність або відсутність мотивації. Однак слід зазначити, що ці критерії, як вони розроблені в трьох підходах, є достатніми головним чином для виділення крайніх випадків: високо ідіоматичних незмінних і вільних (або змінних) словосполучень [28].

Наприклад, *red tape*, *mare's nest* тощо. Згідно з семантичним підходом, вони належать до фразеології і описуються як злиття, оскільки вони є повністю немотивованими. Згідно з функціональним підходом, вони також вважаються фразеологічними одиницями через їх граматичну (синтаксичну) нерозривність і тому, що вони функціонують у мовленні як словесні еквіваленти.

Згідно з контекстуальним підходом, *red tape*, *mare's nest* тощо складають групу фразеологічних одиниць, які називаються ідіомами через неможливість будь-яких змін у «фіксованому контексті» та їх семантичну нерозривність.

Однак статус більшості словосполучень не можна визначити з упевненістю за допомогою цих критеріїв, оскільки, як правило, ми маємо

справу не з повною ідіоматичністю та стабільністю, а з певним ступенем цих відмінних рис фразеологічних одиниць. Об'єктивних критеріїв ступеня ідіоматичності та стабільності поки що запропоновано не було.

Так, наприклад, *to win a victory* (виграти перемогу) за семантичним підходом є фразеологічним сполученням, оскільки воно майже повністю мотивоване і допускає певну варіативність: виграти, здобути, перемогу. Згідно з функціональним підходом, це не фразеологічна одиниця, оскільки ступінь семантичної та граматичної нерозривності недостатній для того, щоб словосполучення функціонувало як слово-еквівалент. “*Small hours*” згідно з контекстуальним підходом мають буквальне значення. Однак якщо класифікувати це, виходячи з функціонального підходу, то словосполучення, які є частково мотивованими, визначаються по-різному залежно від того, який з критеріїв фразеологічних одиниць застосовується.

Сталі вирази поділяються на три класи: фразеологічні одиниці: наприклад, *red tape, mare's nest* (бюрократична тяганина, коняче гніздо тощо), фразеоматичні одиниці: наприклад, *win a victory, launch a campaign* (здобути перемогу, розпочати кампанію тощо) та прикордонні випадки, що належать до змішаного класу. Основна відмінність між першим і другим класами є семантичною: фразеологічні одиниці мають повністю або частково перенесене значення, тоді як компоненти фразеоматичних одиниць живляються у їхньому буквальному значенні [29, с.171].

Фразеологічні та фразеоматичні одиниці не вважаються еквівалентами слів, але деякі з них розглядаються як кореляти слів. Фразеологічні та фразеоматичні одиниці є усталеними виразами, і їхня фразеологічна стабільність відрізняє їх від вільних фраз та складних слів. Фразеологічні та фразеоматичні одиниці складаються зі слів різного ступеня словотворчості залежно від типу усталених виразів, в яких вони використовуються (див., наприклад, *small hours* або *red tape*).

Їх структурна відокремленість є важливим фактором їх стабільності, що відрізняє їх від складених слів (наприклад, *blackbird i black market*). Іншими

аспектами їхньої стабільності є: стабільність вживання, лексична стабільність і семантична стабільність.

Стабільність вживання означає, що усталені вирази відтворюються готовими, а не створюються в мовленні. Вони не є елементами індивідуального стилю мовлення, а є мовними одиницями.

Лексична стабільність означає, що компоненти усталених виразів є або незамінними (наприклад, *red tape*, *mare's nest*), або частково замінюваними в межах фразеологічної або фразематичної варіативності: лексичної (наприклад, *a skeleton in the cupboard – a skeleton in the closet*), граматичної (наприклад, *to be in deep water – to be in deep waters*), позиційні (наприклад, *head over ears – over head and ears*), кількісні (наприклад, *to lead smb a dance – to lead smb a pretty dance*), змішані варіанти (наприклад, *raise (stir up) a hornets' nest about one's ears – arouse (stir up) the nest of hornets*).

Семантична стабільність базується на лексичній стабільності усталених виразів. Навіть при внесенні випадкових змін значення усталеного виразу зберігається. Воно може бути лише уточненим, зробленим більш точним, послабленим або посиленним. Іншими словами, незважаючи на всі випадкові фразеологічні та фразематичні одиниці, на відміну від вільних фраз, залишаються семантично незмінними або руйнуються.

Наприклад, заміна дієслівного компонента у вільній фразі *to raise a question* (поставити питання) на дієслово *to settle* (вирішити питання) змінює значення фрази, але така зміна не відбувається у фразі *to raise (розбурхати) a hornets' nest about one's ears*.

Невід'ємною частиною цього підходу є метод фразеологічної ідентифікації, який допомагає виділити усталені вирази в сучасній англійській мові.

Діахронічний аспект фразеології майже не досліджувався.. Можна коротко розглянути лише кілька цікавих моментів, пов'язаних з походженням фразеологічних одиниць та способами їх появи в мові. Припускається, що майже всі фрази можна простежити до вільних словосполучень, які в процесі

історичного розвитку англійської мови набули семантичного та граматичного процесу граматизації або лексикалізації.

Приклади *граматикалізації* можна проілюструвати на прикладі перетворення вільних словосполучень, що складаються з дієслова *have*, іменника (займенника) та дієприкметника II деякого іншого дієслова, у граматичну форму — Present Perfect у сучасній англійській мові. Ступінь семантичної та граматичної нерозривності в цій аналітичній словоформі настільки високий, що компонент *has*, здається, не має власного лексичного значення.

Термін *лексикалізація* означає, що словосполучення, про яке йде мова, перетворюється на слово-еквівалент, тобто фразеологічну одиницю або складене слово. Ці дві паралельні лінії лексикалізації вільних словосполучень можна проілюструвати діахронічним аналізом, наприклад, складеного слова *instead* і фразеологічної одиниці *in spite (of)*. Обидва з них можуть бути простежені до структурно ідентичних вільних фраз.

Є підстави припустити, що між цими двома способами лексикалізації вільних словосполучень існує певна взаємозалежність, яка робить їх взаємовиключними. Спостерігається, що складені слова більш поширені в певних частинах мови, тоді як фразеологічні одиниці переважають за кількістю в інших. Так, наприклад, фразеологічні одиниці зустрічаються у великій кількості як дієслівні еквіваленти, тоді як складені дієслова є порівняно нечисленними.

Це дозволяє припустити, що лексикалізація вільних словосполучень та їх перетворення на слова або фразеологічні одиниці регулюється меншою кількістю фразеологічних одиниць, які ми можемо зустріти в цьому класі слів.

Про фактори, що впливають на процес лексикалізації вільних словосполучень, який призводить до появи фразеологічних одиниць, відомо дуже мало. Цю проблему можна розглядати з точки зору ступеня мотивації. Можна з упевненістю припустити, що вільне словосполучення

перетворюється на фразеологічну одиницю, коли воно набуває семантичної нерозривності і стає синхронно немотивованим.

Наступні фактори можна вважати основними причинами зниження мотивації вільних словосполучень:

1. Коли один із компонентів словосполучення стає архаїчним або взагалі випадає з мови, все словосполучення може стати повністю або частково немотивованим. Наприклад, відсутність мотивації у словосполученні *kith and kin* можна пояснити тим, що слово *kith* взагалі випало з мови, за винятком використання як компонента обговорюваної фразеологічної одиниці.
2. Коли в результаті зміни семантичної структури багатозначного слова деякі з його значень зникають і можуть бути знайдені тільки в певних словосполученнях. Наприклад, іменник *mind* колись означав «мета» або «намір», і це значення збереглося у фразях *to have a mind to do smth.*, *to change one's mind*, etc.
3. Коли вільні словосполучення, що використовуються в професійній мові, проникають в загальне літературне вживання, вони часто сприймаються як немотивованими. *To pull (the) strings (wires)*, e.g., спочатку використовувався як вільне словосполучення в прямому значенні професійними акторами в лялькових виставах.

Однак у сучасній англійській мові воно втратило будь-який зв'язок з ляльковими виставами і тому не може бути також поміченим у фразеологічній одиниці *to stick to one's guns*, яка бере свій початок з військової англійської мови тощо.

Іноді позамовні фактори можуть бути причиною втрати мотивації, наприклад, вираз «*To show the white feather*» — «*to act as a coward* - поводитися як боягуз» — бере свій початок з часів, коли були популярні півнячі бої. Біле перо в оперенні бойового півня означало погане виховання і вважалося ознакою боягузтва. Зараз, коли півнячі бої вже не є популярним видом спорту, цей вираз вважається немотивованим.

4. Коли словосполучення, що входить до складу прислів'я або приказки, починає використовуватися як самостійна одиниця, воно може поступово втратити мотивацію, якщо його зв'язок з відповідним прислів'ям або приказкою не сприймається чітко. Наприклад, вираз «*A new broom* - нова мітла» походить від приказки «*a new broom sweeps clean* - нова мітла добре мете». Нова мітла як фразеологічна одиниця може розглядатися як немотивована, оскільки значення цілого не можна вивести із значення складових. Більше того, вона здається граматично і функціонально самостійною та невіддільною.

У наведеному вище вислові іменник «мітла» завжди вживається у множині; як складова частина фразеологічної одиниці «мітла» здебільшого вживається в однині. Фразеологічна одиниця «нова мітла» характеризується функціональною нерозривністю. У приказці «*new brooms sweep clean*» прикметник «*new*» виконує функцію атрибута іменника «*brooms*», у фразеологічному звороті «*a new broom*» (наприклад, «*Well he is a new broom!*») вся група слів є функціонально нерозривною.

5. Коли частина цитати з літературних джерел, міфології або Біблії починає використовуватися як самостійна одиниця, вона також може втратити будь-який зв'язок з оригінальним контекстом і в результаті цього стати немотивованою. Фразеологічна одиниця «*the green-eyed monster (jealousy)* зеленооке чудовисько» (заздрість) легко зустрічається як частина цитати з Шекспіра “*It is the green-eyed monster which doth mock the meat it feeds on*” (Це зеленооке чудовисько, яке глузує з м'яса, яким харчується») [Отелло, II, і. 165].

Однак у сучасній англійській мові це словосполучення функціонує як самостійна фразеологічна одиниця без мотивації і також використовується для позначення телевізора. Вираз “*Achilles heel* - ахіллесова п'ята” («слабке місце в обставинах або характері людини») походить з міфології, але, здається, у сучасній англійській мові це словосполучення функціонує як

фразеологічна одиниця головним чином тому, що більшість носіїв англійської мови не пов'язують його з міфом, з якого воно походить.

У вузькому розумінні термін «фразеологія» сьогодні зазвичай стосується ідіоматичних виразів. У ширшому сенсі вона стосується фразем, які включають словосполучення, такі як фразеологічні словосполучення та ідіоми. Хоча для деяких мов, таких як німецька та іспанська, термінологія є більш-менш чіткою, для інших, таких як італійська, вона все ще потребує систематизації [33, с. 253].

Що стосується німецької термінології, то однією з найвідоміших є класифікація Х. Бургера (2015). Він розрізняє переважно референтні, структурні та комунікативні фраземи. Референтні фраземи є неідіоматичними або напівідіоматичними, такими як словосполучення (e.g. *the alarm clock goes off, to go on foot, happily married, bad tooth*), номінальні фраземи, які в деяких мовах можуть відповідати номінальним складеним словам (e.g. *bucket hat or contact lenses*), фразовим дієсловам (e.g. *call back and fall down*), прислівниковим виразам (e.g. *in great hurry*), порівняльним фраземам (e.g. *as busy as a bee*) та біномінальним парам (e.g. *black and whit and fish and chips*).

Він вважає, що референціальні фраземи також включають ідіоматичні еференціальні фраземи, такі як ідіоматичні вирази. (e.g. *add fuel to the fire*), ідіоматичні номінальні фраземи (e.g. *honey moon*), ідіоматичні фразові дієслова (e.g. *do up or put across*), адвербіальні вирази з ідіоматичним значенням (e.g. *at the end of the day*) та кінеграми (e.g. *open your eyes*).

Референціальним фразеологізмам притаманна номінативна функція, наприклад, *hard and fast rule* – жорстке правило, структурні фразеологізми виконують граматичну функцію зв'язку слів та частин речення (*as well as* – так само, як), комунікативні фразеологізми. (*Break your leg!* – Хай щастить!), які забезпечують обмін інформацією (фактами, ідеями, емоціями) між людьми для задоволення потреби у спілкуванні, побудових стосунків, досягнення взаєморозуміння та впливу один на одного [38].

Все вищезазначене відрізняється від комунікативних фразем (контекстних або неконтекстних), до яких, серед іншого, належать рутинні формули: (e.g. *Kind regards; How are you? Or How do you do?*), відомі цитати / авторські фраземи (e.g. *The die is cast or to be, or not to be? That is the question*), прагматичні фраземи та конструктивні ідіоми (e.g. *What the hell/fuck are you doing?*), а також кліше чи слогани (e.g. *This is the last straw!*) та ідіоматичні вирази (e.g. *That's where the shoe pinches!*), а також структурні фраземи (прийменникові, такі як *with regards to or on behalf of* або сполучникові такі як *as well as*, основними характеристиками яких є полілексичність, фіксованість та ідіоматичність), і, нарешті, прислів'я (e.g. *The early bird gets the worm and A watched pot never boils*).

Як було вище вище визначено, фразеологічні одиниці є усталеними словосполученням з частково або повністю переосмисленим значенням, що характеризуються фіксованою структурою та значенням. Їхня внутрішня структура варіюється: деякі одиниці мають повністю змінене ідіоматичне значення (наприклад, фразеологічні зрощення), тоді як інші зберігають певний зв'язок із буквальним значенням своїх складових (наприклад, фразеологічні сполучення або одиниці).

Структура також залежить від їх функції, що призводить до класифікації на основі комунікативних ролей, таких як номінативні (називання об'єктів або станів) або номінативно-комунікативні (що містять дієслово для опису дій).

Ключовими структурними аспектами є:

1. **Стабільність.** Фразеологічні одиниці є фіксованими комбінаціями, які відтворюються як готові одиниці, а не створюються вільно в мовленні.
2. **Значення.** Їх значення повністю або частково переосмислюється, часто стаючи ідіоматичним, тобто значення не можна безпосередньо вивести з окремих слів.

3. **Лінгвістичні рівні.** Структури аналізуються на лексичному, граматичному та семантичному рівнях для розуміння їх формування та функції.

Основна класифікація за структурою. Дослідники класифікують фразеологічні одиниці за їх структурою, зокрема за ступенем трансформації значення.

1. Фразеологічні зрощення (або Ідіоми)

Структура: Значення одиниці повністю змінюється і не може бути зрозумілим з її складових слів.

Приклад: "*Once in a blue moon*" (*very rarely*).

2. Фразеологічні одиниці

Структура: Значення змінено, але його все ще можна зрозуміти, інтерпретуючи складові частини. Приклад: "*To lose one's head*" (to panic).

3. Фразеологічні сполучення:

Структура: Частково змінене значення, де одна складова частина має перенесене значення, а інші зберігають своє буквальне значення. Приклад: "*To be a good hand at something*" (*to be skilled*).

Інші структурні аспекти фразеологічних одиниць:

Функція. Одиниці також класифікуються за їх комунікативною функцією, наприклад:

1. **Номінативні одиниці:** виражають об'єкти, якості або стани.
2. **Номінативно-комунікативні одиниці:** містять дієслово і описують дію або подію.

Зважаючи на різні сторони вивчення ФО, виділяють різні типи їх класифікацій. З точки зору синтаксису, ФО поділяються на три основні структурні типи: непередикативні, частковопередикативні і передикативні фразеологізми. Дослідники вивчають розташування і взаємодію слів всередині одиниці, щоб зрозуміти її загальну структуру і значення [43].

Зазначимо, що інтенсивний розвиток фразеології в останні десятиліття характеризується, перш за все, різноманітністю досліджуваних проблем.

Розглянемо джерела походження фразеологічних одиниць у сучасній англійській мові.

1.3. Джерела походження фразеологічних одиниць англійської мови

Джерела походження фразеологічних одиниць у сучасній англійській мові дуже різноманітні. Лінгвісти виділяють чотири групи:

1. Оригінальні англійські фразеологічні одиниці;
2. Міжмовні запозичення, тобто фразеологічні одиниці, запозичені з іноземних мов за допомогою того чи іншого виду перекладу.
3. Внутрішньомовні запозичення, тобто фразеологічні одиниці, запозичені, наприклад, з американської версії англійської мови.
4. Фразеологічні одиниці, запозичені з інших іноземних мов [44, с. 73].

Спочатку розглянемо оригінальні англійські фразеологічні одиниці. Фразеологічні одиниці в англійській мові – це переважно переклади з англійської мови, автори яких невідомі. Вони укорінилися в розмовній мові та набули характерного англійського колориту, що відображає особливості англійської культури. Усі вони пов'язані з традиціями, звичаями та віруваннями англійського народу, а також з легендами та історичними фактами, наприклад: *“have a bee in one's bonnet”* – *“be worn with some idea, be obsessed with something”* (бути схибленим на (чомусь); бути стурбованим. (чимось); бути божевільним); *“bite off more than one can chew”* (братися за те, що не до снаги (не до сили); братися за те, що не по зубах; *“take in your mouth more than you can swallow”*, that is, *“take up an impossible task, do not calculate your strength, or: The nut is too tough, it's not up to the job”*.

1. Фразеологічні одиниці, що відображають традиції та звичаї англійського народу: *Baker's dozen is a bloody dozen* (according to the old English custom, bread traders received from bread bakers 13 loaves instead of 12, and the 13th went to the merchants' income); *good vine needs no bush* - *“good wine does not*

need a label" ; a good product praises itself (according to an old custom, innkeepers hung ivy branches as a sign that there was wine on sale). [17, 34]

2. Фразеологічні одиниці, пов'язані з англійськими реаліями: *to carry coal to Newcastle* ” тобто. нести щось туди, де цього вже достатньо. Ньюкасл є центром англійської вугільної промисловості. Або: *”Be born within the sound of Bow bells”- means “ To be born in London “* (у центрі Лондона, поруч із церковним дзвоном Сент-Мері-ле-Боу).

3. Фразеологічні одиниці, пов'язані з іменами англійських письменників, вчених, королів: Tom, Dick and Harry.

4. Фразеологічні одиниці, пов'язані з віруваннями: *Black sheep is a black sheep, shame in the family* (according to a legend, the black sheep was marked with the seal of the devil). Або наприклад, *”Have kissed by the Blarney stone” means “ To be a flatterer”* (according to the legend , everyone who kissed a stone in Blarney Castle in Ireland received the gift of flattery) or *”Peeping Tom” means “ An overly curious person “* (The legend of Lady Godiva, the wife of the Earl of Mercia, tells that the count imposed an unbearable tax on the inhabitants of the city of Coventry ,when the lady of Godiva interceded for them, the Earl said that he would cancel the tax if Godiva dared to go naked at noon across the whole city. In order not to make her be blush the inhabitants of the city closed their eyes. Only one person did not do it. He was Tom, so, he suddenly was struck by blindness”.

5. Phraseological units associated with astrology: *“Be born under lucky star - born under a lucky star”*.

6. Фразеологічні одиниці, взяті з казок та байок: *“Borrowed plumes - a crow in peacock feathers”*.

7. Фразеологічні одиниці, пов'язані з легендами: *“Have kissed the Blarney stone – be a flatterer”*.

8. Фразеологічні одиниці, пов'язані з історичними фактами: *“The curse of Scotland”* – "прокляття Шотландії"/

9) Фразеологічні одиниці, що відображають традиції та звичаї англійського народу; Наприклад: *“Cut somebody off with a shilling “ – means “To deprive*

someone of an inheritance “ the testators often left a shilling devoid of a shilling in order to prove that the forfeiture of the inheritance was intentional); ”*Attendance on somebody*” – means “*Hanging out*“, ”*Running after somebody*”, ”*To be forever ready to serve someone*“ or “*to walk on hind legs in front of somebody*” (according to the Old English custom at the wedding party the bride should dance with any guest who invited her to dance) or “*to sit above the salt*“ means “*to occupy a high position in the society*”, but “*to sit below the salt*“ means “*to occupy a modest social position* (according to the Old English custom, the salt seller was placed in the middle of the table , with the noble being placed at the upper end of the table ,and poor guests ,poor relatives and servant for lower).

10. Фразеологічні одиниці, пов'язані з іменами англійських письменників, вчених, королів тощо. Наприклад “ *Hobson’s choice*” means “ *Forced choice*“ (named after Hobson, the owner of the paid stables of Cambridge in the 16th century, which obliged his customers to take only the horse which was the nearest to the exit.

11. Фразеологічні одиниці, пов'язані з творчістю письменників, які використовували у своїх віршах фіксовані фразеологічні одиниці. Величезне місце тут займають твори Шекспіра. Їх кількість перевищує 100. Наприклад, “*A fool’s paradise* “ (*Romeo and Juliet*) means “*Ghostly happiness, a world of fantasy* “. Твори відомого англійського класика В. Шекспіра є одним з найважливіших літературних джерел завдяки кількості фразеологічних одиниць, що збагачують англійську мову. Їхня кількість перевищує сотню. Ось декілька прик, ладів найпоширеніших шекспіризмів: “*To be, or not to be: that is the question*”, “*All the world's a stage, and all the men and women merely players*”, “*The fool doth think that he is wise, but the wise man knows himself to be a fool*” [19].

Запозичені фразеологічні одиниці.

Біблія є основним літературним джерелом фразеологічних одиниць. Цей великий твір збагатив фразеологічними тезами не тільки англійську мову, але й багато інших мов світу. Про колосальний вплив перекладів Біблії

на англійську мову багато говорили і писали. Протягом століть Біблія була найбільш читаною і цитованою книгою, з якою не тільки окремі слова, але й цілі ідіоматичні вирази увійшли в англійську мову з її сторінок. Наприклад, *“To kill the fatted calf”* means *“to welcome the guest in the best way, to put all best food on the table for him”* or *“The apple of Sodom”* - *“Beautiful but rotten fruit”* means *“a deceptive success”*.

Джерелом декількох фразеологічних одиниць є «Молитовник» («Книга загальних молитов»). Наприклад, *“For better or for worse”* means *“For joy and sorrow, in happiness and in misfortune”* or *“From the bottom of one’s heart”* means *“to do something with an open heart”*. Отже, біблійні образи та поняття можна легко знайти в таких фразеологічних одиницях, як: *“Forbidden fruit – (a female that you know you can’t become involved with, because she has a boyfriend or not interested in you)”*.

Фразеологічні одиниці біблійного походження часто багато в чому відрізняються від своїх біблійних прототипів. У деяких випадках це пов'язано з тим, що біблійний прототип з часом переосмислювався, порядок слів також міг змінюватися, або архаїчні слова відкидалися. Наприклад, *“The turn to kill the fatted calf in the parable of the prodigal son”* використовується буквально для *“slaughter a fat calf.”*

Пізніше цей оборот набув нового значення — пригощати найкращим, що є в домі. Деякі фразеологічні одиниці сягають корінням біблійної історії. Крім фразеологічних одиниць, запозичених з Біблії, в англійській мові, як і в мовах інших європейських народів, що є спадкоємцями давньої культури, існує багато прислів'їв, афоризмів та образних виразів, що виникли серед стародавніх греків і римлян.

Фразеологічні одиниці *“the golden age - the golden age, the apple of discord - the apple of discord, Pandora's box - Pandora's box”*, *“Achilles' heel”* – *(somebody’s weak point)*, *“Augean stable” (s)* – *“Augean stables, a labor of Hercules labor”*, *“a labor of Sisyphus - Sisyphian labor”*. Поеми Гомера «Іліада» та «Одіссея» пов'язані з виразами: *Homeric laughter (the turn is*

connected with Homer's description of the laughter of the gods); *an Iliad of woes* (a story about countless misfortunes); *a sardonic laugh* - a (sarcastic laugh). Фразеологічні одиниці, запозичені в англійську мову з літератури Стародавньої Греції та Стародавнього Риму, наділені надзвичайною барвистістю та виразністю, що пояснює їх поширеність не тільки в англійській, а й в інших мовах світу.

Приклади, які були створені людьми і набули широкого поширення: *“In for a penny, in for a pound”* means “To risk a penny or pound” or *“Bite off more than one can chew”* means “To take the mouth more than you can swallow” means *“To take an impossible business”*. Багато фразеологічних одиниць базуються на власних назвах. Наприклад, *“a Sally Lunn 'sweet bun' (named for a female pastry cook at the end of the 18th century), according to Cocker 'correctly, exactly, according to all the rules”* (Е. Cocker є автором англійського підручника з арифметики, який був широко поширений у 17 столітті). Події, взяті з повсякденних фактів, такі як *“to carry coals to Newcastle” (to take something to the place where there is so much of it (taking something that will not be needed there because there plenty of it) [9, с. 209].*

Проаналізуємо фразеологічні одиниці, запозичені з різних джерел та мов. Слід врахувати, що:

1. Велика кількість англійських фразеологічних одиниць пов'язана з давньою міфологією, історією та літературою. Наприклад: *“Achile’s heel”*, *“apple of discord”*, *“the golden age”* or *“to cross the Rubicon”* (to do something that will lead to very significant results, that will not be any chance to change it), *“to meet one’s Vaterloo”* (means after a great success to face with failure).
2. Фразеологічні запозичення з французької мови: *“Castles in Spain”* This expression is associated with the medieval heroic epic of the Chansons de Geste, whose knights received a private possession-the conquered castles of Spain.
3. Запозичень з німецької мови небагато. Наведемо декілька прикладів: *“Blood and iron”* - means *“Ruthless use of force”* “related with the principle of Bismarck’s policy, which sought to unite Germany with the power of Prussian

weapons. Інший приклад: “*Words are silver, silence is gold*“. Це прислів'я вперше зустрічається у творі Томаса Карлайла.

4. Деякі фразеологічні одиниці запозичені з іспанської мови. Як приклад можна навести вираз “*Blue blood*” which is used for showing people from aristocratic origin. Ще один приклад, взятий з оповідання «Дон Кіхот»: “*Tilt at windmills*” , що означає “*Fight, or to try for not valuable things, for nothing important*”.

5. Borrowings from the Dutch language are: “*Forlorn hope*”- means “a) A detachment performing a dangerous task or doomed to certain death; в) *a hopeless, dirty business*”.

6. From the Chinese language: “*To lose prestige - to be humiliated, dishonored*” .

7. From the Danish language: “*An ugly duckling*”? що означає “*a man who unfairly underestimated his merits, abilities ,but at the end changed and showed who is he in reality*”. Цей приклад фразеологічного звороту запозичив сюжет з казки письменника Андерсона Або «Гидке каченя», яке в кінці виростає і перетворюється на прекрасного лебедя.

8. Арабська література зробила певний внесок у фразеологію. Декілька виразів увійшли в англійську мову з казок: “*Thousand and one nights*”. “*Aladdin’s lamp*” - цей вираз може використовуватися як атрибуція об'єктів, що задовольняють усі бажання. “*Alnaschar’s dream*”- означає порожні мрії, фантазії. “*The old man of the sea* “ означає людину, від якої важко позбутися, нав'язливу особу — натяк походить з епізоду однієї з казок, в якій розповідається, як Синдбад-моряк не може позбутися старого, який перекладає на нього всі свої проблеми [14; 28; 38].

Іноді буває так, що джерела запозичень будь-якої фразеології не завжди встановлюються з достатньою точністю, оскільки багато фразеологічних одиниць збігаються в різних мовах без будь-яких запозичень. Паралельне існування однакових виразів у різних мовах можна пояснити загальністю соціально-політичних умов життя народів, що розмовляють цими мовами, спільністю звичаїв, традицій та елементів народної мудрості.

Не всі словосполучення слід розглядати як фразеологічні одиниці. Виділяють сім основних типів фразеології залежно від мовного матеріалу, що ліг в основу майбутніх фразеологічних одиниць, що передує стадії потенційної фразеології, та способу її фразеологізації з урахуванням як мовних, так і позамовних чинників: формування фразеологічних одиниць шляхом переосмислення змінних словосполучень; формування фразеологічних одиниць шляхом переосмислення стабільних комбінацій нефразеологічного характеру; формування фразеологічних одиниць на основі потенційних фразеологічних одиниць; вивчення фразеологічних одиниць з творів автора, оборотів; вивчення фразеологічних одиниць на основі сюжету, а не комбінації слів; формування фразеологічних одиниць шляхом каламбуру гомонімів; формування фразеологічної одиниці з іншої фразеологічної одиниці (фразеологічна деривація) [12].

Перші шість типів відносяться до первинної фразеології, а фразеологічна деривація – до вторинної. Існує ще один спосіб утворення фразеологічних одиниць шляхом переосмислення змінних комбінацій слів. Цей тип фразеології є найпоширенішим і може бути повним або частковим. Він потребує переосмислення змінних комбінацій слів і речень, тобто того чи іншого відходу від буквального значення їхніх складових, повного переосмислення змінних комбінацій слів. Фразеологічні одиниці, що виникли в результаті повного переосмислення змінних комбінацій, наприклад: “*big wig*” – означає важливу особу (lit. *a large artificial hair*); “*that cock will not fight*” – означає, що цей номер не пройде (lit. *this cock will not be able to fight*) or “*breakers ahead!*” - *Danger! Beware!*

Багато фразеологічних одиниць утворюються внаслідок переосмислення стабільних сполучень нефразеологічного характеру. До них можна віднести, наприклад, професіоналізми та терміни, що вживаються в буквальному значенні. Наведемо приклади: “*hold in leash*” – (*keep in check, in obedience*), (lit. *keep the letters on the pack (greyhounds)*); або “*Go off at half-cock*” – означає “*To act or speak hurriedly, thoughtlessly*”. Фразеологічні

одиниці, що утворилися в результаті переосмислення стабільних сполучень нефразеологічного характеру, мають чотири стадії розвитку: а) стадія потенційної стабільності нефразеологічного характеру; б) стадія стабільності нефразеологічного характеру; в) стадія потенційної фразеологічної стабільності; г) стадія «фразеологічної стабільності».

Дослідження фразеологічних одиниць на основі потенційних фразеологічних одиниць. Багато фразеологічних одиниць мають стадію переосмислення змінної комбінації слів, що мають незмінну комбінацію слів нефразеологічного характеру. Ці зміни виникають в результаті переосмислення слів, що складають їх склад. Фразеологічні одиниці, що виникли таким чином, мають тільки одну попередню стадію розвитку - стадію потенційної фразеології.

Зазвичай це стосується фразеологічних одиниць, заснованих на нереальному образі, творінні фантазії. Фразеологічні одиниці, засновані на нереальному образі: *“one's wings are sprouting”*- means *“he (she, etc.) is not a person of this world”*, *“she is a real angel”*, *“she doesn't deceive, lie, she is like an angel”* (lit. *wings are breaking through*). Another example, as *“Enough to make the angels weep”* means - *“involuntarily tears catch you up, or at least someone will make you cry”* (lit. *angels will make you cry*). Є багато фразеологічних гіпербол і перебільшень: *“Make a mountain out of a molehill”* - *make an elephant from a fly*.

Крім цього, існують фразеологічні одиниці з різним стилістичним забарвленням. Вони додають нової барви до мовлення або, в основному, можуть використовуватися в літературі для того, щоб привернути увагу слухача або створити цікаву ситуацію: а) іронічні звороти: *“have a soul above buttons”* - consider the work performed below than its real value; underestimate; a *fat lot of* – *“very little”*; в) жартівливі висловлювання: *the clerk of the weather* (*changeable person, who changes very often as weather*), *“In one's birthday suit”* - *“naked”* *“Has the cat got your tongue? “Have you swallowed your tongue?”*; с) вульгарні вирази: *Damn your eyes!* , що означає *“Damn you!”* [47].

Якщо поділити фразеологічні одиниці за ступенем національної характеристики, їх можна розділити на три групи:

1. міжнародні фразеологічні одиниці: розуміння значення таких фразеологічних одиниць базується на точці зору користувачів, оскільки вони ґрунтуються на універсальних образах. Наприклад: *"the alpha and omega of something"*, *"to discover America"*, *"to cross the Rubicon"*, *"the heel of Achilles"*, *"Trojan horse"*, *"Pandora's box"*, *"Herculian pillars"*, *"I came, I saw I conquered"*, *"The ten Commandments"* тощо;
2. локально немарковані фразеологічні одиниці. Цей вид фразеологічних одиниць складається з нейтральних думок, компоненти цих одиниць не мають характеру, що відображає особливості будь-якої нації. Цей вид фразеологічних одиниць включає прості слова, а поєднання цих слів утворює нову фразеологічну одиницю, наприклад: *"to burn one's fingers"*, *"to break one's heart"*, *"to snake in the grass"*;
3. локально позначені фразеологічні одиниці: цей тип фразеологічних одиниць безпосередньо відображає національні та культурні уявлення будь-якої країни, наприклад: *"to catch the Speaker's eye"*, *"to set the Thames on fire"*, *"to carry coals to Newcastle"*, *"something is rotten in the state of Denmark"*, *"to dine with Duke Humphry"*, *"to cut off with a shilling"*.

Перейдемо до більш детального розгляду ролі фразеологічних одиниць, що впливають на культурні моделі мислення та сприйняття її англомовними носіями.

1.4. Роль фразеології у вираженні національних особливостей та стилів комунікації

Загально визнано, що мова, особливо її лексика, впливає на культурні моделі мислення та сприйняття її носіїв різними способами, наприклад, через специфічну для культури сегментацію позамовної реальності, частоту

вживання певних лексичних одиниць або наявність ключових слів чи словосполучень, що розкривають основні культурні цінності. До них відносяться дуже нечіткі багатослівні одиниці типу *kick-the-bucket*, словосполучення, незворотні біномінали, фразові дієслова, складні слова, метафоричні вирази, порівняння, прислів'я, відомі цитати, крилаті вислови, кліше, слогани, лайливі слова та маркери дискурсу, такі як формули ввічливості, – всі вони були віднесені до фразеології або ідіом в англо-американській лінгвістичній традиції.

Як зазначає Mouton de Gruyter у своїй роботі “Phraseology and Culture” В англійській мові є ряд важливих праць, опублікованих за останні п'ятнадцять років, які досліджують взаємозв'язок між мовою і культурою в цілому, але досліджень взаємозв'язку між англійською фразеологією і культурою, зокрема, проводилось не багато.

Кілька років тому Ентоні Коуї зауважив, що, хоча на початку 1980-х років «ще можна було відкинути фразеологію як лінгвістичну діяльність, що цікавила лише меншість і мала слабкі перспективи визнання як рівень мови або лінгвістичного опису», за винятком створення словників (Cowie 1998a: 18), «зараз вона стала однією з основних галузей фундаментальних і прикладних досліджень для західних лінгвістів», як це було раніше для вчених у Східній Європі (Cowie 1998a: 1).

Дата 1970 року вказується як межа головним чином тому, що саме в цей час ряд структурних лінгвістів почали приділяти пильну увагу конвенційним виразам (замість «фразеології») та формульному мовленню, галузі, яка вже була освоєна фахівцями з кількох інших дисциплін. Можна справедливо сказати, що до 1970 року вчені щонайменше з дев'яти різних дисциплін – літературознавства, фольклористики, соціальної антропології, неврології, експериментальної психології, педагогічної психології, мікросоціології, викладання англійської мови як іноземної та лексикографії – провели значні дослідження різних аспектів формульного мовлення. [56, с.13].

Роль мовних рутин як ключового компонента соціальної компетентності почала систематично досліджуватися в різних колах у 1960-х роках. Філософи повсякденної мови та соціологи, які вивчали повсякденні зустрічі, по-різному цікавилися стратегічним використанням висловлювань для здійснення мовних дій. Серед соціологів Ервінг Гофман був важливим піонером у дослідженні особистого спілкування, як і етнометодологи, чия робота дала початок домінуючому підходу до аналізу розмов, започаткованому Саксом і Шеглоффом. Зокрема, Гофман звернув увагу на соціальні норми, що регулюють поведінку людей у громадських місцях, норми, що лежать в основі встановлених дискурсивних структур і мотивують вибір розмовних фраз. Деякі з його праць (наприклад, Гофман 1971) також присвячені традиційним формам слів і жестів, що використовуються для здійснення таких дій [56, с. 15].

Роботи філософів-лінгвістів, таких як Остін (1962), Сірл (1969) та Грайс (1975), відіграли ключову роль у розвитку лінгвістичної прагматики в 1970-х роках. Остін і Сірл широко використовували поняття «мовленнєвий акт» для позначення будь-якого висловлювання, яке виконує дискурсивну функцію, що виходить за межі функцій посилення та предикації, наприклад, функції привітання, прощання, представлення, вітання, компліменту, образи, вибачення, скарги, критики, відмови, звинувачення, прокляття, заборони, обіцянки, жалю, попередження, називання, укладення шлюбу, оголошення про відкриття засідання тощо. Такі висловлювання зазвичай мають форму загальноприйнятих виразів.

Граматисти попередніх поколінь визнавали, що традиційні вирази відіграють певну роль у мові. Наприклад, Єсперсен (1922) розрізняв «вільні» та «фіксовані» вирази. Однак лише в 1960-х роках граматисти почали серйозно замислюватися над труднощами, які напівпродуктивні конструкції створюють для мовних моделей, що встановлюють чітку межу між синтаксисом і лексикою. Chomsky зазначив, що дериваційна морфологія є сірою зоною. (Chomsky 1965: 184192).

Ранні спроби вивести номінальні сполучення за допомогою трансформаційних правил були визнані незадовільними (Zimmer 1964, 1971). З'явилося кілька впливових праць з граматики та семантики ідіом, зокрема Chafe (1968), Fraser (1970), Makai (1972) та Weinreich (1969).

Деякі граматисти коротко розглянули значення більш широкого кола загальноприйнятих виразів, ніж канонічні ідіоми, наприклад, Lyons (1968) коротко обговорює «вирази, пов'язані з ситуацією», а Weinreich (1969) обговорює «знайомі вирази».

Для англomовної публіки найвідомішими творами середини 20 століття були, мабуть, словники сленгу, кліше та крилатих виразів Еріка Партріджа. Однак технічно набагато кращі граматичні опрацювання багатослівних виразів з'явилися в невеликих англійських словниках фраз, призначених для іноземних студентів, починаючи з піонерських робіт з колікацій Н.Е. Palmer (1933, 1938) та А.С. Hornby (Hornby et al. 1942).

З детальною історією англійських словників для іноземних студентів можна ознайомитися в працях А.Р. Cowie (1999), А.Р. Cowie (1998). Він називає Palmer і Hornby «батьками-засновниками лексикографії англійської мови як іноземної». Їхня робота мала значний вплив на обробку фразових одиниць у словниках загального призначення, призначених для студентів, які вивчають англійську мову як іноземну, у наступні десятиліття [Cowie 1998].

В типології фразеологічних одиниць вирізняють три основні категорії: чисті ідіоми, образні ідіоми та обмежені словосполучення. Оскільки терміни для цих категорій різняться залежно від авторів, нам буде зручно використовувати терміни, прийняті А.Р. Cowie [43].

Справжні ідіоми, наприклад *beat around the bush* (ходити навколо да навколо) і *chew the fat* (базікати), є виразами, буквального значення яких не дає жодного уявлення про їх ідіоматичне значення, а також фігуративні ідіоми, наприклад *hold water*, *steal someone's heart*, *andrun the gauntlet*, є виразами, ідіоматичне значення яких можна розглядати як образне розширення їх буквального значення. Обмежені словосполучення, наприклад: *pay one's*

respects / a compliment / court, and meet the demand / needs / requirements це словосполучення, в яких значення, присвоєне одному з компонентів (*pay* і *meet* у наведених вище прикладах), пов'язане або визначається його асоціацією з іншим словом або словосполученням А.Р.Сowie [43].

Східноєвропейські вчені також визнали важливу функціональну та структурну відмінність між «словоподібними» виразами та «реченнєподібними» виразами, такими як *I beg your pardon* і *I must apologise*. [56, с.18].

Під впливом робіт філософів, які досліджували звичайну мову, граматисти написали багато праць про семантику мовленнєвих актів і прагматику, деякі з яких показували розмовне вживання певних загальноприйнятих форм слів і типів конструкцій. З кіл, що займалися вивченням першої та другої мов, постійно надходили роботи, присвячені ролі мовленнєвих формул або готових виразів у вивченні мови.

Було розпочато кілька проектів, що досліджували кодування думок у спонтанній мові, кожен з яких стосувався ролі знайомих виразів у покращенні плавності мовлення, що дозволяло кодувальнику подолати серйозні обмеження короткочасної пам'яті людини. Нейропсихологія привернула увагу деяких здібних вчених з лінгвістичною освітою, які досліджували неврологічний статус автоматичного мовлення [56, с. 21].

Кожен, хто хоче зрозуміти, як працює розмовна мова, повинен звертати увагу також на низку надсегментних і паралінгвістичних особливостей, які в конкретних контекстах можуть включати темп, гучність, тембр, паузи і затримки, заповнювачі, помилкові початки, сміх, зворотний зв'язок, супровідні жести (Crystal and Davy 1969). Вони повинні намагатися інтерпретувати соціальний контекст і мотиви учасників.

Існує фундаментальна різниця між лексемоподібними та реченнєподібними формулами, яку визнають східноєвропейські фразеологи (Gläser 1986) та Palmer (1942). Мінімальні лексичні одиниці — це сукупності, що складаються, можливо, лише з трьох невід'ємних компонентів: форми,

значення та граматичного контексту (частини мови). Деякі загальноприйняті вирази за більшістю ознак нагадують лексичні одиниці. Фразові вирази, такі як *nasty piece of work, break up, feel antipathy towards, shirk responsibility, pearly white, out of bounds, for good (for ever)*, відрізняються від мінімальних іменників, дієслів, прикметників та прислівників, головним чином, наявністю внутрішньої граматичної та семантичної структури.

Звернемося до тих формул, які виконують стратегічні функції в дискурсі та соціальній взаємодії, таких як: *Hello! Pleased to meet you; Dear X; Here's to X!; I declare this (meeting, etc.) closed; If it's good enough for X, it's good enough for Y, or Give me a break, will you!* Вирази цього типу є типовими мовними формулами, оскільки вони є перевіреними і справжніми способами дій, стандартними рецептами для досягнення соціальних цілей. Частковий опис цієї основної категорії, зроблений Палмером, наведено в працях лінгвіста В. Bongers [39].

Однак деякі види ідіоматичних виразів викликають більше проблем, ніж інші. Howarth (1996) порівняв рівень володіння письмовою англійською мовою у студентів-носіїв мови та студентів-іноземців, зосередившись на словосполученнях дієслово + об'єкт. Він виявив, що ідіоми викликають менше проблем у іноземців, ніж обмежені словосполучення, ймовірно тому, що ідіоми, як правило, є відносно фіксованими та виразними. Неносії мови рідше використовують обмежені словосполучення, ніж носії (25 проти 38 відсотків від загальної кількості словосполучень), і роблять багато помилок [49].

Однак помилки в словосполученнях, здається, не мають тісного зв'язку з іншими показниками рівня володіння мовою. Howarth припускає, що викладачі англійської мови як іноземної, мало знаючи про фразеологічні механізми мови, приводять учнів до думки, що англійська мова має дві категорії: вільні сполучення та ідіоми, майже не згадуючи про проміжну категорію обмежених словосполучень [49].

Як уже було зазначено, фразеологічний фонд мови є цінним джерелом відомостей про культуру та менталітет народу. Це відображує його уявлення

про суспільну мораль, систему цінностей, відношення до світу, до людей інших народів. Фразеологізми найточніше ілюструють спосіб життя, кодують національно- культурні стереотипи і традиційні уявлення.

При вивченні фразеології в контексті культури, як вважають лінгвісти, найбільш важливими являються три кола питань : а) визнання фразеології як найбільш самобутньої в культурно-мовному плані; б) уточнення кореспонденції і відмінностей у методах та результатах вивчення і опису культурної семантики фразеологізмів, що здійснюються у рамках лінгвокультурологічного, етнолінгвістичного і контрастивного напрямів в дослідженні мови і культури; с) виділення методологічної основи, загальної для мови і культури [20].

Приналежність до певної культури формує менталітет народу. У будь-якій культурі є властиві тільки їй культурні значення, що закріплені в мові, моральних нормах, переконаннях та особливостях поведінки. Національний характер тієї або іншої нації визначається загальними типами мислення, особливими рисами та моделями поведінки.

Лінгвокультурний код є взаємодія вербального і культурного кодів. У свою чергу культурні коди формують певні картини світу, які об'єднують уявлення людини про наділені культурними змістом реалії. Окрім основних характеристик такі реалії несуть функціонально значущий для культури зміст. Вербальний код функціонує як засіб озвучування цього культурного змісту. Зазначимо, що лінгвокультурний код акумулює і транслює важливу в аспекті культури інформацію [56].

Фразеологія як лінгвістична дисципліна, вивчає стійкі ідіоматичні поєднання, під якими ми маємо на увазі ідіоми, колокації, прислів'я та приказки, граматичні фразеологізми і фразеосхеми.

Фразеологізми є одним з найбільш образних, найяскравіших та емоційно виразних засобів мови. Поява фразеологізмів у мові та їхня змістовна трансформація пов'язані зі зміною епох, різними змінами у

суспільному та політичному житті, соціальними перетвореннями у суспільстві.

Національна культура, традиції і звичаї народів, їхнє бачення світу знаходять своє відображення у царині фразеології. Найяскравішими прикладами цього виступають ідіоми, яким притаманна повна трансформація від прямого значення до переносного. Це є специфічною рисою ідіоматики, де нерідко спостерігається повний відрив слів-компонентів від їхнього словникового значення. Інформація, яку несуть в собі фразеологізми, трактується у двох аспектах: 1. універсальність в ідіомах виражається через дефініцію (дескриптор), 2. особливість, індивідуальність, вибір стереотипів виражається через образну внутрішню форму» [44, с. 73].

За останні 30 років кількість досліджень, присвячених структурі та використанню формульних виразів, значно зросла. Чи призвело це до появи нової піддисципліни з власною основною програмою досліджень, методами, термінологією, конференціями, журналами, підручниками тощо?

У лексикографії це, певною мірою, сталося. Як зазначає А.Р. Cowie, фразеологія зараз займає чільне місце в лексикографічній теорії та практиці. Проблеми, пов'язані з обмеженими словосполученнями та ідіомами, спонукали укладачів словників до ретельного обмірковування того, як проводити більш досконалі лінгвістичні аналізи, та до проведення конференцій, на яких вони можуть обмінюватися ідеями [43].

Існують деякі відмінності в уподобаних методах та термінології, але є й багато спільного. Зараз регулярно проводяться конференції під егідою Європейського товариства фразеології (Europhras). Також було проведено міжнародні симпозіуми з фразеології (Лідс, Штутгарт, Рим). Були опубліковані збірники на англійській, німецькій та іспанській мовах. У лінгвістиці загалом немає подібної згуртованості, хоча можна відзначити

нешодавнє заснування електронного журналу, присвяченого фразеології.
<<http://www.phil-fak.uni-duesseldorf.de/constructions>>.

Можливо, це добре, що «формальна мова» не стала окремою галуззю, спеціалізованою гілкою лінгвістики. Краса конвенціоналізації полягає в тому, що це процес, який торкається багатьох різних аспектів структури та використання мови: вивчення мови, кодування та декодування, ідіоматичність, граматикалізація та межа між граматикою та лексикою, функціонування розмови та дискурсу, як і чому виникають певні жанри мовлення тощо.

Отже, вивчення структури та використання формульних виразів є найбільш корисним не як самоціль, а як один з аспектів більш загальних проблем, пов'язаних з мовою. У західному мисленні про те, що таке мова, домінують дві протилежні точки зору. Існує формальний, математичний погляд, який розглядає будь-яку природну мову як алгоритм для визначення нескінченної кількості граматично та фонологічно правильно сформованих ланцюжків.

Існує також гуманістична перспектива, в якій мова розглядається головним чином як засіб кодування певної культури або світогляду, представленого, наприклад, тим, що люди говорять (або пишуть) для досягнення певних соціальних та комунікативних цілей. У формоутворенні величезна роль належить людському чиннику, оскільки переважна більшість фразеологізмів пов'язана з людиною, різноманітними сферами її діяльності. Лінгвокультурологічний підхід до опису фразеологічних одиниць, в свою чергу, дозволяє провести експлікацію культурної семантики (визначити культурну конотацію, а також культурно- значущі змістовні складові), національно-культурної специфіки і, крім того, особливостей функціонування фразеологічних одиниць, які виступають в ролі культурних знаків в концептосфері різних культур [34].

Таким чином, основне завдання лінгвокультурології стосовно фразеологічного матеріалу окремо взятої мови є визначення культурно-

вагомих елементів значень фразеологічних одиниць, які, у співвідношенні з їхнім концептуальним змістом, забезпечують здатність ідіоматичного аспекту мови виступати в якості презентації культурних символів.

За своїм походженням фразеологічні звороти, як і слова, розподіляються на дві основні групи: звороти, що виникли в рідній мові на основі народних образів і народної мовної картини світу, а також запозичені фразеологічні звороти з інших мов.

Найбільший інтерес викликають фразеологізми, що виникли в рамках окремо взятої культури і, переважно, не мають еквівалентів в інших мовах, оскільки саме такі одиниці найбільш яскраво відображають мовну картину світу певного етносу [31, с. 58].

Фразеологізм в якості знаку вторинної семіотизації виконує особливу функцію в символізації (еталонізації, стереотипізації) світу.

Роль фразеологізмів в комунікації формується в культурі і багато в чому визначається культурної конотацією цього мовного знаку. Вибір в культурі завжди мотивований, і вибір фразеологізмів в комунікації з метою здійснення мовного акту (наприклад, евфемізації мови) є усвідомленим і мотивованим насамперед культурною семантикою фразеологізмів. Обмеження на вживання фразеологізмів для евфемізації мови має не узуальне, а культурне пояснення [3].

При розгляді проблеми національно-культурної своєрідності фразеологізмів слід враховувати той факт, що на даний час існують декілька різних підходів до виявлення національно-культурної складової фразеологічних одиниць, що мають різну методологічну базу, різні методи дослідження, що відрізняються один від одного ступенем охоплення фразеологічного матеріалу. Така різноманітність методів дослідження обумовлена тим, що на сучасному етапі мова розглядається в широкому екзистенціальному і понятійному контексті буття людини, тому й дослідження фразеологізмів тієї чи іншої мови можливо тільки в

загальнокультурному контексті минулого, сьогодення і майбутнього носіїв мови.

Таким чином, правильне і доречне вживання фразеологічних одиниць надає мовленню неповторної оригінальності, особливої виразності, точності, образності.

Висновки за розділом 1

Фразеологія є розділом лінгвістики, що вивчає фразеологічний склад мови в її сучасному стані та історичному розвитку. Фразеологічне багатство мови вивчається і відображається в працях як українських, так і зарубіжних лінгвістів. Фразеологічне значення є феноменом виключно складним і, безумовно, його не можна розглядати як механічну суму складових його компонентів. Семантичну структуру ФО можна уявити як мікросистему, у якій всі елементи знаходяться у тісному зв'язку і взаємодіють між собою.

Фразеологічні одиниці характеризуються стійкістю компонентного складу і непроникністю структури; семантичною стійкістю, що полягає у зовнішній сенсовій єдності обороту і втраті компонентами свого конкретного значення; номінативністю, тобто здібністю називати явища дійсності; складністю структури значення фразеологізму, яка пояснюється наявністю коннотативного компонента в основі цього значення.

Фразеологізми виникають в національних мовах на основі особливого образного уявлення дійсності, яке відображає побутово-емпіричний, історичний або духовний досвід мовного колективу, який, безумовно, пов'язаний з його культурними традиціями, адже суб'єкт номінації та мовленнєвої діяльності – це завжди суб'єкт національної культури.

Порівняльний аналіз ФО є найоптимальнішим засобом виявлення національно-культурної специфіки ФО. Сьогодні в лінгвістиці існує кілька

різних підходів до виявлення національно-культурної складової фразеологічних одиниць:

1) Лінгвістично-культурний напрям, зосереджений на фонових знаннях носіїв мови та на нееквівалентному лексичному матеріалі;

2) Контрастний підхід, метою якого є виявлення не загального, як у класичному порівняльному методі, а відмінностей, що складають національно-культурну оригінальність фразеологічних еквівалентів порівнюваних мов;

3) Лінгвокультурологічний підхід до вивчення фразеології спрямовує дослідника на вивчення співвідношення фразеологічних одиниць і знаків у культурі та актуалізує значення системи норм, стереотипів, символів тощо для опису культурної та національної специфіки фразеологічної системи.

Отже, інтенсивний розвиток фразеології в останні десятиліття характеризується, перш за все, різноманітністю досліджуваних проблем. З одного боку, завданням фразеологів є опис матеріалу фразеології окремих мов з акцентом на їх специфічних особливостях, з іншого боку, все більшого значення набуває порівняльне дослідження фразеологічних систем різних мов.

РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Семантичні аспекти перекладу англомовних фразеологічних одиниць українською мовою

Поняття перекладу є центральним у перекладознавстві. Важливо зазначити, що поняття перекладу є багатозначним. По-перше, воно стосується перекладу як інтелектуальної діяльності, тобто процесу, по-друге – перекладу як результату цього процесу, продукту перекладацької діяльності, іншими словами, тексту перекладу, створеного перекладачем.

Переклад є складним і багатогранним видом людської діяльності. Хоча зазвичай говорять про переклад з однієї мови на іншу, насправді це не просто заміна однієї мови іншою. У перекладі стикаються різні культури, народи, способи мислення, літературні епохи, рівні розвитку, традиції та світогляди.

Переклад, як вважають дослідники, є різновидом мовного посередництва, при якому зміст іноземного тексту (оригіналу) передається іншою мовою шляхом створення комунікативно еквівалентного тексту цією мовою.

Г. Турі вважає, що переклад є видом діяльності, яка неминуче передбачає принаймні дві мови та дві культурні традиції. Переклад, слугуючи засобом спілкування між людьми різних етнічних груп, є засобом міжмовної та міжкультурної комунікації [67].

Однак специфіка питання про переклад художньої літератури визначається не тільки різноманіттям мовленнєвих стилів, не множинністю лексичних та граматичних елементів, які підлягають та потребують функціональних відповідників в мові перекладу. Існує також проблема мовної форми, мовної природи образу та художньо-сміслової функції мовних категорій у вивченні художнього перекладу.

Однак специфіка питання про переклад художньої літератури визначається не тільки різноманіттям мовленнєвих стилів, не множинністю лексичних та граматичних елементів, які підлягають та потребують функціональних відповідників в мові перекладу. Існує також проблема мовної форми, мовної природи образу та художньо-сислової функції мовних категорій у вивченні художнього перекладу.

Під час своєї роботи перекладач постійно стикається з необхідністю обирати між різними варіантами перекладу, вирішувати, що в перекладному тексті є більш важливим і мусить бути обов'язково передано. Він повинен віддавати перевагу тому або іншому способу подолання виникаючих труднощів. Хоча в більшості випадків такий вибір робиться інтуїтивно, дуже часто перекладач намагається обміркувати, пояснити, чому саме їм віддають перевагу.

Сучасне українське перекладознавство характеризується синтезом перекладу з літературознавством. Значна увага при цьому приділяється контрастивному перекладу, застосуванню принципів антропоцентризму, адаптивності та змінюваності. Нагальними проблемами перекладознавства є зіткнення культур, міжкультурні комунікативні аспекти, прагматичні особливості, концепт ввічливості, явище антропоцентричності, міжмовна взаємодія, відтворення реалій, проблеми аналізу, синтаксично-морфологічні трансформації, соціальна варіативність мов, аксіологічні проблеми перекладу, суб'єктивний фактор у перекладі, лінгвістика тексту тощо [12].

Процес перекладу значень фразеологічних одиниць ускладнюється через можливе їхнє оказіональне вживання, що не збігається зі словниковою формою. Під оказіональним використанням фразеологізмів прийнято мати на увазі таке вживання фразеологічних одиниць, при якому вони зазнають деяких лексичних, граматичних або стилістичних видозмін.

Сучасні вчені виділяють наступні типи видозмін фразеологізмів:

а) семантичні трансформації (наприклад, фразеологічний каламбур);

- б) структурно-семантичні трансформації (наприклад, еліпсис; заміна або додавання лексичного компонента);
- с) складні перетворення (наприклад, розширена метафора, фразеологічний повтор) [11;13].

Фразеологічне значення має дві сторони: 1) план змісту, в якому слід розрізняти сигніфікативний, денотативний аспекти, коннотативний аспекти; та 2) план вираження, тобто матеріальна оболонка фразеологічної одиниці. Під денотативним компонентом значення розуміють частину знаку, що відображає в узагальненій формі явища та предмети позамовної дійсності. Денотативний компонент в своїй основі є концептом, що характеризує позамовний об'єкт. Сигніфікативний компонент значення співвідноситься з комплексом ознак, який складає зміст концепту.

Конотативний аспект є стилістичним забарвленням фразеологічних одиниць, їх емоційно- експресивною стороною, а саме ставлення носія мови до позамовних реалій, посилення ефективності мовного впливу, позбавленого оцінного елемента. Конотативний аспект має важливе значення для фразеологічної семантики, що пояснюється двоплановістю семантичної структури всіх ФО, побудованих на образному переосмисленні.

Конотацію можна розглядати як додаткову інформацію стосовно сигніфікативно-денотативного значення, як сукупність семантичних нашарувань, що містять у собі оцінний, експресивний, емоційний і функціонально-стилістичний компоненти.

На даний час особливу вагу набуває ще одна важлива функція фразеологічного значення як коннотативно-культурологічна. Змістом цієї функції є відношення, що існує між образно-мотивованою формою мовних одиниць і культурно-значущою асоціацією, яку вона містить. Виділення цієї функції пов'язане з інтерпретацією фразеологічних одиниць в якості народних стереотипів. Фразеологізми виникають в національних мовах на основі особливого образного уявлення дійсності, що відображає побутово-емпіричний, духовний або історичний досвід мовного колективу, який

пов'язаний з його культурними традиціями. Суб'єкт номінації та мовленнєвої діяльності є завжди суб'єктом національної культури.

У цілому, фразеологічне значення є феноменом виключно складним і, безумовно, його не можна розглядати як механічну суму складових його компонентів. Семантичну структуру ФО можна уявити як мікросистему, у якій всі елементи знаходяться у тісному зв'язку і взаємодіють між собою.

Фразеологічні одиниці характеризуються, по-перше, стійкістю їхнього компонентного складу, непроникністю структури; семантичною стійкістю, що полягає у зовнішній сенсовій єдності виразу та втраті компонентами свого конкретного значення; по-друге, номінативністю, тобто здібністю називати явища дійсності; по-третє, складністю структури значення фразеологізмів, що пояснюється наявністю коннотативного компонента в основі цього значення [16].

Фразеологічні одиниці відіграють важливу роль у людському спілкуванні. Вони мають значний виразний ефект, оскільки, крім передачі інформації, вони звертаються до емоцій читача, його естетичного сприйняття, його літературних і культурних асоціацій. Коли автор вихідного тексту використовує ідіому, обов'язок перекладача — намагатися відтворити її з максимальною точністю. Ідіоматичні або фразеологічні вирази — це структурно, лексично та семантично фіксовані фрази або речення, значення яких здебільшого не збігається із сумою значень їхніх складових частин. Невід'ємною особливістю ідіоматичних (фразеологічних) виразів є їх образний, тобто метафоричний характер і вживання.

Саме ця особливість відрізняє їх від структурно ідентичних вільних словосполучень: *red tape* (вільне словосполучення) червона стрічка – *red tape* (ідіома) канцелярський формалізм (бюрократизм); *the tables are/were turned* (вільне словосполучення) – столи перекинуті/були перекинуті – ситуація докорінно змінилася; супротивники помінялися ролями/місцями; *to play with fire* гратися з вогнем (вільне словосполучення) – гратися з вогнем (біля багаття) – наражатися на небезпеку (ідіома) [9, с. 209].

У рідкісних випадках лексичне значення ідіоматичних виразів може збігатися з їх прямим, тобто не переносним значенням, що полегшує їх розуміння, як у таких прикладах: *to make way* – дати дорогу; *to die a dog's death* – здохнути як собака; *to receive a hero's welcome* – зустрічати як героя; *wait a minute/a moment* – зачекайте хвилинку/ один момент; *to tell (you) the truth* – правду казати/правду кажучи; *to dust one's coat/jacket* – витрусити пальто/ піджака – дати духопеликів.

Деякі власні назви також можуть наділятися переносним значенням і володіти необхідною виразністю, що є відмінними рисами ідіом: Крез, Томмі (Томмі Аткінс), Янкі, місіс Гранді, Джек Кетч тощо. Ці власні назви набули постійного значення і не можуть бути сплутані зі звичайними (загальними) власними назвами людей. В результаті їх переносне значення передається описовим способом. Так, місіс Гранді означає світ, люди, існуюча мораль; Джек Кетч – кат; Томмі Аткінс – англійський солдат; Янкі (в Європі) – янкі/американець тощо [13].

Подібним чином слід трактувати й багато інших англійських та українських мальовничих ідіом, прислів'їв та приказок, які мають національні літературні образи та відображають традиції, звичаї, спосіб поведінки чи спосіб життя народу. Їх значення, через відсутність подібних ідіом у мові перекладу, можна передати описово, тобто за допомогою звичайного пояснення. Останнє, залежно від семантичної структури ідіоми мови оригіналу, іноді може бути досягнуто в мові перекладу за допомогою одного слова: *an odd/queer fish* – дивак; *Canterbury tale* – небувальщина, вигадка; ніде курці клюнути – *crammed*; зубами тертяка вибивати – *to be chilled*. Семантика ідіоми є складним явищем, і існує п'ять аспектів її значення, які впливатимуть на вибір перекладачем еквівалента в мові перекладу.

Вони є образним значенням ФО (ідіоми), її буквальною сенсом, емоційним характером, стилістичним регістром та національним колоритом. Образне значення є основним елементом семантики ідіоми. Так, «*red tape*»

означає бюрократію, «*to kick the bucket*» означає померти, а «*to wash dirty linen in public*» означає розкрити свої сімейні проблеми стороннім людям. Образне значення виводиться з буквального сенсу. «*Red tape*», «*to kick the bucket*» і «*to wash dirty linen in public*» також позначають, відповідно, кольорову стрічку, перевернуте відро та вид прання, хоча в більшості випадків цей аспект є другорядним і слугує основою для метафоричного вживання.

Складний характер семантики ФО ускладнює її переклад. Але є й інші фактори, які ускладнюють завдання адекватної ідентифікації, розуміння та перекладу ідіом. По-перше, ідіому можна помилково сприйняти за вільне словосполучення, особливо якщо її буквальне значення не є «екзотичним» (*to have butterflies in one's stomach*), а скоріше тривіальним (*to measure one's length, to let one's hair down*). По-друге, ідіома в мові перекладача може бути ідентичною за формою ідіомі в мові перекладу, але мати інше переносне значення.

Англійське «*to lead smb. by the nose*» означає повне домінування однієї людини над іншою (українське «обманювати»), а «*to stretch one's legs*» означає прогулятися, розім'яти ноги). По-третє, ідіома в мові перекладу може бути неправильно інтерпретована через її асоціацію з подібною, якщо не ідентичною одиницею в мові перекладу. Наприклад, «*to pull the devil by the tail*», тобто потрапити в халепу, може бути неправильно зрозуміле перекладачем під впливом українських ідіом «Спіймав Бога за бороду» або «тримати за хвіст жар-птицю».

По-четверте, неправильне тлумачення ФО (ідіоми) мови оригіналу може бути спричинене іншою автентичною ідіомою, схожою за формою та відмінною за значенням, порівняйте «*to make good time*» та «*to have a good time*». По-п'яте, ідіома мови оригіналу може мати ширше застосування, ніж її відповідник мови перекладу, який на перший погляд є ідентичним за формою та значенням. Наприклад, англійське «*to get out of hand*» є українським еквівалентом «вийти з під контролю». Цей варіант часто використовується

для його перекладу: *The children got out of hand while their parents were away.*

– Коли батьків не було вдома, діти зовсім вийшли з-під контролю.

Існує такі типові методи обробки ФО (ідіом) у процесі перекладу.

1) Перекладач може використати ідіому у мові перекладу, яка є ідентичною ідіомі в автентичній мові за всіма п'ятьма аспектами її семантики, наприклад, «*to pull chestnuts out of the fire for smb*» – "тягати каштани з вогню для когось".

2) Ідіома мови оригіналу може бути перекладена ідіомою на українську мову, яка має те ж саме переносне значення, зберігає ті самі емоційні та стилістичні характеристики, але базується на іншому образі, тобто має інше буквальне значення, наприклад, «*make hay while the sun shines*» – куй залізо, поки гаряче.

3) ідіома мови оригіналу може бути перекладена шляхом відтворення її форми слово в слово в українському перекладі, наприклад, «*People who live in glass houses should not throw stones*»». – Люди, які живуть у скляних будинках, не повинні кидати каміння.

4) замість перекладу ідіоми перекладач може спробувати пояснити її переносне значення, щоб зберегти принаймні основний елемент її семантики.

Вибираючи відповідний метод перекладу, перекладач повинен враховувати такі міркування:

Переклад автентичної ФО (ідіоми) ідентичною ідіомою українською мовою, очевидно, є найкращим виходом. Однак перелік таких прямих еквівалентів є досить обмеженим. Перекладач має хороші шанси знайти відповідну ідіому у мові перекладу, якщо ця ідіома є міжнародною, тобто якщо вона походить з іншої мови, наприклад латинської чи грецької, а пізніше була запозичена як в англійській мові, так і в українській мові. Наприклад, англійське «*Achilles' heel*» та українське «Ахіллесова п'ята».

Рівносильні ФО (ідіоми) можуть бути запозичені і в більш пізні періоди, наприклад, «*the game is not worth the candle*» – гра не варта свічок. Навіть якщо перекладач зумів знайти рівносильну ідіому в мові перекладу,

він може не мати можливості використати її в перекладі через різницю в коннотації. Наприклад, англійське «*to save one's skin*» можна замінити українським «рятувати свою шкуру», коли його значення є негативним. Але воно може мати і позитивне значення, якого не має його український відповідник, і тоді перекладач повинен буде шукати інший варіант: «*Betty saved Tim's skin by typing his report for him* – Бетті рятувала Тіма, надрукувавши його звіт.

Дослівний переклад автентичної ідіоми неможливий, якщо читач не зможе вивести її переносне значення. Тому калька англійської ідіоми «*a skeleton in the cupboard*» буде контрпродуктивною, тоді як «*to put the cart before the horse*» можна добре перекласти як «ставити воза перед конем» (читач може здогадатися про переносне значення ідіоми «не лізти поперед батька у пекло»).

Зрозуміло, що пояснення не може задовільно відтворити семантику ідіоми вихідної мови і повинно використовуватися лише за відсутності кращої альтернативи. Порівняйте «*to cut off with a shilling*» і «позбавити спадщини» або «*to dine with Duke Humphrey*» і «залишитися без обіду» [2].

Розглянемо такі способи перекладу ФО (ідіом): 1) **Переклад із вибором абсолютних/повних еквівалентів.**

Це метод перекладу, за якого кожна складова частина ідіоми мови оригіналу зберігається в мові перекладу без змін. До складових частин належать усі номінативні, а також лексично заряджені функціональні компоненти, які сприяють лексичному значенню ідіоматичного/фразеологічного виразу. Понятійні компоненти також створюють основні образи (живописність), виразність та образні (коннотативні) значення ідіоматичних виразів. До перекладу за допомогою еквівалентів вдаються, коли мають справу з ідіомами, які походять з одного джерела в обох мовах, що розглядаються.

Джерелами можуть бути:

1. Грецька або інша міфологія: "*Cassandra warning*" - застереження Кассандри – застереження, на які не звертають уваги, але які збуваються), "*Aegean stables*" – занедбане, занехаяне місце); "*A labour of Sisyphus*" – сізіфова праця (важка і марна праця); "*Pandora's box*" – скринька Пандори/Пандорина скриня (джерело всіляких лих);
2. стародавня історія або література: *an ass in a lion's skin* – осел у левовій шкурі;; *to cross (pass) the Rubicon* – перейти Рубікон (прийняти важливе рішення); *the golden age* – золотий вік (золоті часи); *I came, I saw, I conquered* – прийшов, побачив, переміг;
3. Біблія або твори, засновані на біблійному сюжеті: *to cast the first stone at one* – першим кинути у когось каменем; *the golden calf* – золотий телець/ідол; *a lost sheep* – заблудла вівця; *the ten commandments* – десять заповідей; *the thirty pieces of silver* – тридцять срібняків; *prodigal son* – блудний син.

Велика кількість абсолютних еквівалентів походить із сучасних літературних або історичних джерел, пов'язаних із різними мовами (переважно французькою, іспанською, датською, німецькою, італійською, арабською).

English: *Time is money* – Час – гроші; *self made man* – людина, що сама проклала собі шлях у житті; *my house is my castle* – мій дім – моя фортеця.
 French: *after us the deluge* – після нас хоч потоп; *the game is worth the candle* – гра варта свічок; *to pull the chestnuts of fire* – вигрібати (чужими руками) каштани з вогню; Spanish: *blue blood* – блакитна кров; *the fifth column* (introduced by E. Hemingway) – п'ята колона; *to tilt at the windmills* (introduced by Cervantes) – воювати з вітряками; Italian: *Dante's inferno* – Дантове пекло; *finita la commedia* – ділу кінець, etc.

Переклад за допомогою моноеквівалентів дуже часто використовується при роботі з ідіоматичними виразами, що містять підмет, присудок та деякі інші частини речення, хоча деякі незначні зміни в їх структурі/порядку слів не можуть бути повністю виключені. Такі зміни,

однак, не змінюють ні денотативного значення, ні компонентних образів, мальовничості, виразності чи конотативного значення ідіом: *out of the mouths of babies speaks the truth (wisdom)* – устами немовлят говорить істина/мудрість; *walls have ears*– стіни мають вуха тощо. Деякі слова, що належать видатним англійським та американським авторам, також перетворилися на звичайні ідіоматичні вирази.

Переклад ідіом шляхом вибору близьких еквівалентів.

Значення значної кількості фразеологічних ідіом та ідіомних виразів, що походять в обох мовах із спільного джерела, іноді може, на відміну від абсолютних еквівалентів, відрізнятися одним або навіть більшістю своїх компонентів від значення в мові перекладу.

Отже, якість їхніх образів також не є ідентичною, хоча не обов'язково їхня мальовничість та виразність (якщо такі є): *measure twice, cut once* – сім раз одміряй, один раз одріж; *to go in one ear and out of the other* – в одне вухо влетіло, з іншого вилетіло.

Незначні розбіжності в близьких еквівалентах порівняно з ідіомами мови оригіналу можуть проявлятися також у деяких інших аспектах, наприклад: а) у структурі варіанту мови перекладу (*to make a long story short* – сказати коротко); б) в **опущенні (або додаванні)** складової частини в мові перекладу (*to come up against a blank wall* – говорити, ніби до глухої стіни, *a lot of water had run under the bridge since then* – багато води сплигло відтоді); с) у заміні ознаки (або образу) фразеологічного/ідіоматичного виразу мови оригіналу на іншу (більш відповідну або традиційно очікувану) у мові перекладу: *to find common ground* – знайти спільну мову; *as pale as paper* – блідий мов стіна; *to know smth. as one knows his ten fingers* – знати як свої п'ять пальців.

Подібні компонентні заміни, як семантичні, так і структурні, можна спостерігати в регулярних стандартизованих словосполученнях і в порівняльних прислів'ях або приказках, таких як: *to throw/shed light* – проливати світло, *to listen open-mouthed* – розвісити вуха. d) в узагальненні особливостей ідіоматичного виразу мови оригіналу: *one's own flesh and bone*

– рідна кровинка; е) в конкретизації деяких особливостей оригіналу: *a voice in the wilderness* – глас волаючого в пустелі; *you can not catch an old bird with chaff* – старого горобця на полові не впіймаєш.

Переклад із використанням справжніх ідіоматичних аналогій.

Переважає більшість англійських ідіоматичних виразів має подібні за змістом одиниці в українській мові. Іноді ці лексично відповідні ідіоматичні вирази мови оригіналу можуть також містити легко сприйнятливі для носіїв мови перекладу комбінації образів, а також подібні або ідентичні структурні форми. Ці ідіоматичні вирази, природно, у більшості випадків легко замінюються відповідними аналогіями в мові перекладу. Насправді, такі вирази іноді дуже близькі за своїм коннотативним (метафоричним) значенням як в англійській, так і в українській мовах.

Будь-які спільні або подібні риси ідіоматичних виразів є головним доказом того, що вони є справжніми аналогіями. Останні в кожній з двох мов включають також прислів'я та приказки, а також так звані стандартизовані та стабільні словосполучення: *to have the ready tongue* – за словом у кишеню не лізти; *beat a dead horse* – товкти воду в ступі, *he that mischief hatches mischief catches* – хто іншим лиха бажає, сам лихо має/хто іншим яму копає, сам у неї потрапляє; *there is no use crying over spilt milk* – що з воза впало, те пропало.

Багато таких та подібних ідіоматичних виразів часто можуть мати два і більше аналогічних за змістом варіантів у мові перекладу. Вибір аналогії залишається за перекладачем і визначається стилем тексту: *don't teach your grandmother to suck eggs* – не вчи вченого; не вчи рибу плавати; яйця курку не вчать, *a crooked stick throws a crooked shadow* – який Сава, така й слава/який батько, такий син, яка хата, такий тин; *don't cross the bridges before you come to them* – не поспішай поперед батька в пекло; не кажи гоп, доки не перескочиш.

Переклад ідіом шляхом вибору приблизних аналогій.

Деякі ідіоматичні та стабільні вирази мови оригіналу можуть мати особливий характер своїх складових частин або особливе поєднання їх, і

таким чином формують національно-особливу виразність та мальовничість складових образів. Останні складають певний прихований зміст, який здебільшого не є цілком явним та зрозумілим, не є достатньо швидкоплинним, щоб іноземець міг його вловити. Як результат, не існує справжніх фразеологічних аналогій для одиниць в мові перекладу. Оскільки це так, їх лексичне значення може бути виражене лише за допомогою приблизних аналогій або через пояснення, тобто описовим способом.

Ці аналогії лише незначною мірою схожі на ідіоми мови оригіналу, хоча вони можуть бути не менш мальовничими та виразними, ніж варіанти мови оригіналу: *kind words butter no parsnips* – годувати байками солов'я; *to lose one's breath* – кидати слова на вітер, *to make a cat's paw of something* – чужими руками жар вигрібати; *the sow loves bran better than roses* – кому що, а курці просо; *more power to your elbow* – ні пуху, ні луски!; *it is six and half a dozen* – не вмер Данило, так болячка задавила тощо [13].

Зауважимо, що підбір приблизних аналогій для перекладача є нелегким завданням, оскільки ідіоми/фразеологізми мови оригіналу часто мають деякі особливості, які не мають відповідників у мові перекладу. Багато ідіом мають неясне походження/етимологію, і вибір приблизних еквівалентів, як і будь-яких інших відповідних семантичних варіантів, часто вимагає лінгвістичного дослідження з боку перекладача. Наприклад: *to come under fire* означає бути підданим гнівній критиці. Це можна перекласти українською як закидати камінням.

Описовий переклад ідіоматичних та усталених виразів. Значення значної кількості ідіоматичних та усталених виразів можна передати лише шляхом пояснення, тобто описовим способом. Залежно від складності значення, що міститься в ідіомі мови оригіналу, його можна виразити мовою перекладу декількома способами:

1) одним словом: *out of a clear blue of the sky* – раптом, зненацька; *poor fish* – йолоп, бевзь, нікчема; *to sell smoke* – піддурювати, підманювати; *to set a limit to smth.* – обмежувати, стримувати; *to go aloft* – померти; *to babble on*

and on, to jabber away, to throw words around – патякати; *to hold one's tongue, to keep one's mouth shut; he/she won't have the heart to say it; to keep a steel tongue in one's head; to bit one's tongue, to shut up* – мовчати (не видавати інформації);

2) за допомогою вільних сполучень слів (найчастіше), наприклад: *to run amock* – нападати зненацька на першу-ліпшу людину; *to sell someone short* – недооцінювати когось; *to sham Abraham* – удавати з себе хворого (прикидатися хворим); *short odds* – майже рівні шанси; *to sit above the salt* – сидіти на почесному місці; *a stitch in time* – своєчасний захід/вчинок, своєчасна дія;

3) коли лексичне значення оригінального ідіоматичного виразу є стислим або коли воно базується на специфічному для даної країни понятті/структурній формі, чужому для мови перекладу, ідіоматичний вираз може бути переданий реченням або довшим поясненням: *yes man (yes-man)* людина, що з усіма згоджується, тільки підтакує (підтакувач), *white elephant* – подарунок, якого важко позбутися (те, що приносить більше турбот, ніж користі).

Як і за допомогою яких засобів можна досягти переклад структурних особливостей, мальовничості, виразності та коннотативного значення (якщо таке є) ідіоматичних або стабільних виразів мови оригіналу, буде показано на прикладах передачі значення декількох національних ФО (ідіом).

Будучи національно відмінними, вони не можуть мати в мові перекладу традиційно встановлених еквівалентів або запозичених варіантів. Як результат, більшість з них може мати більше ніж одну версію перекладу на мову перекладу. Це може бути або звичайний варіант перекладу за змістом (переклад міжрядкового типу), або художньо-літературна версія, в якій поряд з лексичним значенням передається також афористичний характер, виразність, мальовничість, яскравість тощо фразеологізму/ідіоми мови оригіналу. З огляду на цілі, що переслідуються, та контекстуальне

середовище ідіоми, слід визнати принаймні два основні рівні перекладу національних ідіом:

З огляду на цілі, що переслідуються, та контекстуальне середовище ідіоми, слід визнати принаймні два основні рівні перекладу національних ідіом:

- 1) рівень міжрядкового перекладу, тобто лише переклад за змістом, що є цілком достатнім для точного вираження лексичного значення більшості цих фразеологізмів/ідіом;
- 2) літературний/літературно-художній рівень, на якому слід передати не тільки зміст, а й виразність, яскравість, мальовничість та афористичність (якщо така є) ідіом. Точний переклад національних ідіом/фразеологізмів здебільшого досягається за допомогою навмисних перетворень різного роду, що здійснюються перекладачем. Тоді перетворення спрямовані на те, щоб національні образи, зміст і структура цих фразеологічних виразів були легшими для розуміння читачами/слухачами мови перекладу [11. с.317].

Таким чином, такі перетворення в багатьох випадках пристосовують ідіому мови оригіналу як смислову одиницю до вимог носіїв мови перекладу. Необхідно підкреслити, що деякі успішні літературно-художні переклади/варіанти специфічно національних ФО (ідіом) можуть зрештою стати звичайними перекладними запозиченнями мови перекладу.

2.2. Стилiстичнi особливостi перекладу англomовних фразеологiчних одиниць українською мовою у художньому тексті

Розвиток лінгвістичної теорії перекладу супроводжувався її різким відмежуванням від літературознавчої теорії перекладу, а отже всього того донаукового та наукового досвіду, який накопичила літературна критика впродовж багатьох століть існування художнього перекладу. Звісно, в

літературознавчій теорії, а точніше, в теоретичних поглядах на художній переклад, не все так точно та науково обґрунтовано, як у лінгвістичних працях з перекладу. Але в них є те, чого не вистачає більшості досліджень перекладу та лінгвістичної теорії перекладу в цілому, вони намагаються охопити та порівняти весь текст художнього твору в його оригінальному та перекладному варіантах.

Характерні особливості художньої літератури, проявлені у кожному випадку індивідуального художнього стилю письменника, зумовленого його світоглядом, вплив естетики епохи та літературної школи, неосяжна різноманітність як лексичних, так і граматичних мовних засобів у їх різних співвідношеннях – усе це робить питання про художній переклад надзвичайно складним.

Даючи оцінку перекладу, письменники-перекладачі перш за все звертають увагу на те, яке враження справляє на них як на читачів текст перекладу порівняно з текстом оригіналу, чи створює він той же настрій, викликає ті ж емоції.

Звісно, категорії враження, настрою, емоцій є недостатньо конкретними і з великими труднощами піддаються точному аналізу. Але саме невідповідність у сприйнятті оригінального та перекладного текстів, підсилена конкретними прикладами перекладацьких невдач, і створила так званий перекладацький скептицизм, тобто заперечення можливості якісного повноцінного перекладу художнього тексту іншою мовою.

Літературі як мистецтву, матеріалом якому слугує мова, властивий особливий, безпосередньо тісний зв'язок між художнім образом та мовною категорією, на основі якої він будується. Завдання художнього перекладу вирішується, як правило, на основі передачі оригіналу як цілого, на тлі якого окремі елементи відтворюються згідно зі своєю роллю в ньому [12].

При перекладі художньої літератури виникає завдання відтворити індивідуальну своєрідність першотвору. Вивчення перекладів художньої літератури передбачає глибокий стилістичний аналіз матеріалу (засоби

відтворення емоційного стану дійових осіб) який дозволив би показати, в чому полягає індивідуальна своєрідність автора. Шляхом аналізу мовних засобів в тому числі і фразеологічних одиниць (ідіом) автором можна показати, що своєрідність авторського стилю, відтворена в його творі, пов'язана зі специфікою літератури як мистецтва.

Як зазначають дослідники, більшість фразеологічних одиниць (ФО) з'явилися в англійській мові за допомогою простої зміни значення, а прототипами цих ФО є альтернативні комбінації слів і речень. Фразеологічні одиниці (ідіоми) можуть бути позитивними, негативними або нейтральними. Очевидно, що «*is good, "to find a mare's nest"*» — це добре, "*to find a mare's nest*" — це безглузда помилка, а "*Rome was not built in a day*" — це нейтральне констатування факту.

Вони також можуть відрізнятися за стилістичним вживанням: вони можуть бути книжковими (*to show one's true colours*) або розмовними (*to be a pain in the neck*). Крім того, ідіома може мати національне забарвлення, тобто містити слова, які позначають її як продукт певної нації. Наприклад, "*to set the Thames on fire*" та "*to carry coals to Newcastle*" — це безсумнівно британські ідіоми [47, с. 125].

Залежно від стилю викладу уривка/твору, в якому використовуються ідіоматичні/фразеологічні вирази, та з урахуванням їхнього характеру (літературний, розмовний, історичний), перекладач може запропонувати деякі модифікації вищезазначених методів перекладу і навіть нові варіанти перекладу. Проте мета перекладу завжди залишатиметься незмінною, а саме: повністю передати в мові перекладу лексичне значення і, де це можливо, також структурні особливості, мальовничість, виразність і коннотативне значення (якщо таке є) ідіоматичних або стабільних виразів мови оригіналу, що далеко не завжди є легким або навіть можливим.

До числа подібних особливостей перекладу художньої літератури належить також необхідність передавати ті особливі стилістичні ефекти, які виникають при неочікуваному зіставленні значення слів, тотожних або

близьких за звуковою формою. На цьому явищі базуються як народна етимологія, так і так звана гра слів або каламбур.

Тісний зв'язок гри слів та народної етимології із смисловим змістом першотвору та стилем автора робить переклад цих явищ необхідним. Існують широкі можливості перекладу гри слів та народної етимології за умови використання достатньо різноманітного кола лексичних варіантів, які можуть вступати в омонімістичні зв'язки або мають подвійне значення [2, с. 123].

Як правило, метафора, гіпербола та метонімія є основними фігуративними засобами мовлення, які зазнали простого зміщення значення фразеологічних одиниць. Очевидно, що метафоричне зміщення значення полягає у перенесенні ознак одного об'єкта на інший та асоціюванні їх на основі реальної та уявної подібності. Одним із найпоширеніших типів зміщення значення є метафоричне зміщення. Основою для метафоричного зміщення значення можуть бути різні типи подібності. Наприклад, *resemblance of action* “*to put one's eggs in one basket*” – “*to peril all things*” .

Як було зазначено вище, існують також гіперболічні особливості, які можуть мати зміну значення у фразеологічній одиниці. Гіпербола — це фігура мови, яка додає перебільшення до речення та підсилює його значення, надаючи висловлюванню ефектного забарвлення. Гіперболічні метафори утворюються з комбінацій з нереальними та абсолютно неймовірними значеннями. Наприклад, “*(as) innocent as a babe unborn*” , “*make a mountain out of a molehill*” or “*pull the devil by the tail*” , “*come down on somebody like a ton of bricks*” .

Однак метафори можуть мати і неагресивний характер, нібито з бажанням накрити завісою неприємні ситуації, щоб пом'якшити їх, наприклад: “*to do one's long rest*”, “*join the majority*”. Щоб продовжити тему, можна додати також часткову зміну значення. Вона містить словесні та прикметникові особливості порівнянь, наприклад “*(as) gaudy as a peacock*” , “*(as) bold (or brave) as a lion*” , “*(as) mute as a fish*” or “*fight as cat and dog*” тощо. Але коли прототип змінної не знайдено в мові, зміщення значення

фразеологічної одиниці може бути побудовано відповідно до набору буквальних значень його одиниць. [11, с. 317].

Існує кілька фразеологічних одиниць, буквальне значення яких базується на нереальних фактах. Хоча основна частина цих фразеологічних одиниць базується на фантастичних образах, їх основний сенс базується виключно на реальному значенні. Це означає, що реальність створюється за допомогою нереальності. Якщо буквальне значення частин спирається на уявні об'єкти, загальне значення фрази може бути порушене, і в цьому випадку виникає семантична невідповідність:

а) Логічне зіткнення, яке в основному пов'язане з двома несумісними поняттями, наприклад. (*eat one's cake and have it, have one's cake and eat it*), "Hamlet with Hamlet left out" або "Hamlet without Prince";

б) Негайне зіткнення, коли головна думка сприймається з її особливістю, але не з її характеристиками. Наприклад, "as drunk as boiled owl", "make darkness visible" or "somebody's pet aversion".

с) Абсурдне зіткнення має нехудожній характер, що робить контекст абсолютно абсурдним, наприклад, "a hog in armour", "a mare's nest".

Як правило, графічна функція фразеологічних одиниць значно відрізняється від слів. Метафоричні та метонімічні образи легко передаються за допомогою візуальних засобів. Ми можемо спостерігати просте зміщення значення у випадку, коли другий фразеосемантичний вибір походить від першого компонента, а цей компонент має дещо складне значення. Більше того, цей процес є головною особливістю ідіофразеосемантичних сполучень, наприклад, вираз - "trim one's sail to the wind" має декілька значень. По-перше, «направити вітрило за вітром», по-друге, «направити ніс за вітром» і, по-третє, «знати, звідки дме вітер».

Існує також тип фразеологічних одиниць, які пов'язані з людиною або всім, що пов'язано з людиною. Такі фрази називаються «антропоцентричними». Вони позначають дії, висловлювання тощо, наприклад, «grasp the nettle» означає «сміливо впоратися з усім, щоб

вирішити будь-яку проблему», а «*to put all one's eggs in one basket*» означає «поставити все на одну карту/ризикнути».

Іноді компонент або компоненти фразеологічної одиниці називають будь-який предмет або тварину, однак: її значення стосується тільки людей. Наприклад, «*a new broom*» означає «новий директор», а “*a big fish in a little/small pond*” означає «бос». Внутрішня структура більшості фраз, що стосуються людини, складається не з простих, різних груп слів, а з потенційних фразеологічних одиниць, пов'язаних з нереальними образами. Наприклад, “*have nine lives like a cat* “ означає «мати дивовижну здатність виживати/важко бути вбитим», або “*like a bat out of hell* “ означає «занадто швидкий», “*wrestle with an angel*” означає «боротися з дуже сильним суперником».

Як результат, можна підкреслити, що не тільки фразеологічні одиниці, але й їх прототипи відносяться до людини . Просте зміщення фразеологічних одиниць відіграє дійсно велику роль у розширенні фразеологічної системи сучасної англійської мови. Крім простого зміщення, існує також складне зміщення значення. Як правило, як просте, так і складне зміщення супроводжується процесом фразеологічного номінування, і саме цей процес зумовлює появу фразеологічної одиниці в мові. Крім того, обидва вони з'являються в мові однаково — у процесі перенесення буквального значення прототипів. [9, с. 209].

Але на відміну від простого зсуву, у складному зсуві значення з'являється складний факт, як, наприклад, немотиваційний випадок значення фразеологічної одиниці або іноді зв'язок з іншими мовними факторами, наприклад, початкове посилення в процесі посилення. Це відбувається через відсутність синхронних дериваційних зв'язків між основним значенням фрази та буквальними значеннями її частин. Як наслідок, цей немотиваційний фактор призводить до зміни особливостей, що позначаються фразеологічними одиницями: всі особливості, пов'язані з прототипом фразеологічної одиниці, зникають і з'являються нові.

Зазвичай, згідно з традицією комунікативного застосування, факт немотивації створює бар'єр для комунікації, але тут цей процес не відбувається. У деяких випадках немотивоване висловлювання може виступати як фразеологічна одиниця.

Давайте розглянемо метафоричне комплексне зміщення значення на прикладі фразеологічної одиниці “Joe Miller”. Цей вираз означає:

- 1) «збірка анекдотів», 2) або «старий анекдот».

Ця фразеологічна одиниця з'явилася за іменем відомого актора Джозефа Міллера (1684-1738). Він був першою людиною, яка опублікувала збірку анекдотів.

При складній зміні значення слід враховувати, що якщо етимологія фразеологічної одиниці невідома, неможливо створити характер зміни значення. Це означає, що складне зміщення значення встановлюється за допомогою діахронічного етимологічного аналізу, наприклад, “*To go the whole hog*” означає «робити щось до кінця» або “*talk through one's hat*” означає «говорити нісенітницю».

Іноді фразеологічні одиниці можуть походити від фрази, яка має автора, наприклад “*the last of the Mohicans*” (взято з роману, написаного Ф. Купером). Існує зв'язок між буквальним значенням фразеологічної одиниці та її контекстом. Приклад, взятий з Біблії “*kill the fatted calf*” має алегоричний характер, стосується марнотратного сина і спочатку мав лише буквальне значення. Після декількох разів ця фраза зазнала метафоричного зміщення значення і набула нового значення «погости своїх гостей найкращим, що є у тебе вдома». Отже, у цій фразі відбулося складне зміщення значення. [12].

Існують такі типи використання випадкових фразеологічних одиниць:

1. Визначення значення: “*Fine words butter no parsnips*”- — Having been myself at various times both poor and ill, I am aware that fine words butter no literary parsnips (U. Sinclair). Будучи сам у різні часи і бідним, і хворим, я усвідомлюю, що гарні слова не змащують пастернак (У. Сінклер).

2. Підсилення значення: «*give somebody the glad eye*» — Чарльз: *Didn't you see her giving me enormous glad eyes? Wanted me to come round and see her when it was quieter* (J. B. Priestley). «... Ти не бачив, як вона кидала на мене радісні погляди? Хотіла, щоб я прийшов до неї, коли буде тихіше» (Дж. Б. Прістлі).

3. Збіднення значення: Збіднення фразеологічної одиниці може бути продемонстровано за допомогою таких прислівників: “almost, a bit of, a little, a trifle” тощо. Наприклад, «Talk shop» означає «розмовляти про свою роботу з колегами поза роботою» (Cambridge Dictionary). Наприклад, *...the Air Force and army boys couldn't help talking a bit of shop.* (J.B. Priestley) «... хлопці з ВПС і армії не могли не поговорити трохи про роботу» (Дж. Б. Прістлі). Вставлення слова «скоріше» в середину фразеологічної одиниці має зменшувальний характер, крім того, воно додає емоційного забарвлення висловлюванню.

За зовнішнім виглядом це слово схоже на літоту, але зазвичай воно вживається у фразі для послаблення значення, наприклад, фраза “*come a cropper*” означає «впасти» або «провалитися в якійсь справі». Freeman; “*If I came rather a cropper that is no reason why you should come one too*” (W.S .Maugham). Фріман: Якщо я прийшов досить невдахою, то це не привід, чому ти теж маєш прийти таким (В.С. Моем).

Перейдемо до розгляду важливих понять, які необхідно враховувати перекладам для адекватного перекладу фразеологічних одиниць (ідіом).

По-перше, поняття стилістичні зсуви або стилістичні зрушення (Stylistic shifts). Вони означають зміни в тексті перекладу, в основі яких лежать функціональні невідповідності окремих елементів оригіналу та перекладу. Дане поняття використовується в англomовному перекладознавстві Чередниченко О, Швачко С. та інші лінгвісти, які внесли особливий внесок в розвиток теорії художнього перекладу. Стилiстичні зсуви, як правило, здійснюються з метою досягнення перекладачем еквівалентності перекладного тексту щодо оригінального тексту у

загальному значенні та стилі. Стилiстичнi усунення мають безпосереднє вiдношення до поняття еквiвалентностi [31].

За своєю природою цi зсуви є iндивiдуальними (Individual Shifts), обов'язковими (Obligatory Shifts) i факультативними (Optional Shifts) зсувами.

Замiна (Substitution) – встановлення вiдносин тотожностi мiж одиницями вихiдної мови та мови перекладу; акт пiдбору еквiвалентної одиницi в ситуацiї, коли пряма вiдповiднiсть вiдсутня або коли її використання неможливе в даному контекстi. У зарубiжному досвiдi тлумачення даного поняття закономірним є протиставлення substitution i translation, коли пiд останнiм розумiють використання регулярних мiжмовних вiдповiдностей, а пiд першим використання контекстуальних засобiв, якi досить адекватно замiнюють одиницю вихiдної мови без шкоди передачi сенсу оригiналу. Важливим фактом вважається, що використання замiн призводить до певних семантичних зрушень, що може позначитися на якостi перекладу [40].

У перекладацькiй практицi поширенi замiни практично на всiх рiвнях мови та тексту: лексичнi, лексико-семантичнi, лексико-граматичнi, граматичнi. Найчастiшою причиною, яка спонукає перекладача використовувати замiну на лексичному рiвнi: лакуни та реалiї, тобто одиницi, якi мають прямих вiдповiдностей у вихiднiй мовi.

До причин використання граматичних замiн вiдносяться не тiльки вiдмiнностi в граматичнiй типологiї вихiдної мови та мови перекладу, а й стилiстичнi та ритмiчнi властивостi тексту. Основнi властивостi будь-якої замiни – це її адекватнiсть (тобто здатнiсть максимально точно передавати значення оригiналу. [60].

Якщо перекладач не може знайти iдентичного iдiоматичного виразу в мовi перекладу, вiн повинен почати шукати вираз з таким самим переносним значенням, але iншим буквальним значенням. Порiвняємо: “*to get out of bed on the wrong side*” – встати з лiвої ноги. У цьому випадку змiна буквального значення iдiоми не сильно впливає на її ефект.

Перекладачеві слід також подбати про збереження оригінальних емоційних або стилістичних особливостей фразеологічних одиниць (ідіом). Так, англійське «*Jack of all trades*» і українське «майстер на всі руки» позначають людину, яка може зайнятися будь-якою справою. Однак українське ідіоматичне висловлювання не слід використовувати для перекладу англійського висловлювання, оскільки вони досить різні в емоційному плані. В англійській мові «*Jack of all trades*» має зневажливе значення, оскільки він «майстер ні на що», тоді як українська приказка означає, що людина може добре робити багато різних речей.

Цей метод перекладу не слід використовувати, якщо ідіома мови вперекладу має яскраво виражену національну специфіку. Як правило, переклад повинен відображати те, що сказав іноземний автор оригіналу, і не очікується, що він буде використовувати суто українські ідіоми, такі як, наприклад, «І калачем його не заманиш», «Не для Гриця паляниця», «Облизати макогона».

Завдяки постійному вживанню в художній літературі такі крилаті вирази стали відомими в багатьох мовах. Особливо значною є кількість шекспірівських виразів: *better a witty fool than a foolish wit* – краще дотепний дурень, ніж дурний дотеп; *cowards die many times before their deaths* – боягузи вмирають багато разів; *something is rotten in the state of Denmark* – щось гниле в державі Датській – не все гаразд у Датському королівстві, тощо; *to reign in hell is better than to serve in heaven* (J. Milton – краще панувати в пеклі, ніж слугувати в раю; *the banana republic* (O. Henry) – бананова республіка; *never put off till tomorrow what you can do today* – ніколи не відкладай на завтра те, що можна зробити сьогодні; *the execution of the laws is more important than the making of them* (T. Jefferson) – виконання законів важливіше, ніж їх створення – закони виконувати важче, ніж їх створювати/писати; *Iron Curtain* (W. Churchill) – залізна завіса тощо [34, с. 102].

Отже, характерною рисою художньої літератури є яскраво виявлене національне забарвлення змісту і форми, що цілком природно для літератури

як відображення дійсності в образах. Дуже важливим є також тісний зв'язок між історичним оточенням та відображаючими його образами твору. За всіма цими особливостями і виявляється творча манера письменника.

Індивідуальний стиль письменника містить у собі використання певних мовленнєвих стилів загальнонародної мови. Його єдність піддається розчленуванню на елементи вже під час стилістичного аналізу (як першотвору, так і перекладу в його співвідношенні з першотвором). Специфіка кожного з літературних жанрів з характерними для них мовленнєвими стилями відображається на вимогах до перекладу.

Велику роль відіграють умови мовленнєвого стилю тієї мови, якою виконується переклад. Якщо при перекладі будова фрази та словниково-дійсне значення слів в діалозі роману чи драми надто точно відповідає оригіналу, дуже часто виникає уявлення надто книжного забарвлення мови, ніж насправді має місце в першотворі [12].

Ще однією властивістю художньої літератури, що відокремлює її від інших творів книжного слова, є її смислова місткість. Вона виявляється у здатності письменника сказати більше, ніж говорить буквально розуміння слів у їх совокупності, у його вмінні змусити працювати і думки, і почуття, і уяву читача. Смислова місткість літературного твору виявляється або у формах алегоричній або в інакомовності реалістичної типізації або в загальній багатоплановості художнього мовлення [10].

Цим визначається складність знаходження функціональних відповідників при перекладі у тих випадках, коли за мовними умовами немає можливості відтворити одночасно і змістовну функцію тієї чи іншої граматичної форми або лексико-стилістичну особливість першотвору, з одного боку, і речовий зміст конкретного висловлювання, з іншого.

В таких випадках постає питання про вирішення творчих завдань, специфічних для художнього перекладу, першоелементом якого постає саме мова. При цьому особливого значення набуває необхідність вибору певної можливості передачі, варіанту перекладу з числа декількох або багатьох.

У художній літературі велику смислову та виразну роль може відігравати вибір слова, яке є за своїм речовим змістом повним синонімом відповідному слову сучасної загальнонаціональної мови та яке відрізняється від останнього лише своїм лексичним забарвленням. Це є результатом належності до певного шару словникового змісту (до числа архаїзмів, діалектизмів, запозичень). Однак, саме стилістичне забарвлення містить дуже багато. Наприклад, авторська іронія, іронія персонажу, історичний колорит, вказівка на місцеві риси в образі дійової особи тощо.

До числа складних завдань належать використання архаїзмів, варваризмів, окказіональних слів та, взагалі, іншомовних по відношенню до тексту першотвору слів, яким у мові перекладу не завжди можуть бути знайдені прямі формальні відповідники з тією ж стилістичною функцією або відповідники на основі іншої формальної категорії.

По відношенню до такого словникового елементу, як діалектизм, завжди виникають особливі труднощі при перекладі. Адже передача територіальних діалектизмів однієї мови цілковито неможлива за допомогою їх передачі територіальними діалектизмами мови перекладу.

Окрема смислова місткість як одна з характерних рис художньої літератури висуває свої специфічні вимоги до роботи перекладача, до його роботи з мовою. Смислова місткість літературного твору виявляється як реалістична типізація, алегоричне іносказання, або більш складна форма багатоплановості, коли зміст твору може отримати різні тлумачення через уривчастість оповідання [11, с.317].

Ця особливість відтворюється, зазвичай, в результаті перенесення всієї системи стилістичних засобів першотвору у їх функціональній спрямованості. Це питання про можливість передати національну своєрідність першотвору в той мірі, в якій вона пов'язана з його мовою.

Проблема художнього перекладу, співвідносна з попередньою є проблемою точності і вірності. Що з цих двох критеріїв важливіше і чи можливо їх поєднати в одному перекладі? Кожен акт перекладу

супроводжується тими чи іншими труднощами. При перекладі прози перед перекладачем постає проблема неспівпадання у смисловому навантаженні і стилістичній виразності слів та зворотів різних мов. [15, с. 150].

Висновки за розділом 2

Переклад посідає особливе місце у літературному процесі. Кожен вид літератури послуговується певним видом перекладу. Зокрема, художня література послуговується художнім перекладом. Художній переклад є одним із найнаглядніших проявів міжлітературної і значить певним чином міжкультурної взаємодії. Фактично, переклад є основною частиною національно-літературного процесу, оскільки виступає посередником між літературами, без нього неможливо було б говорити про міжлітературний процес у всій його повноті.

В межах теорії художнього перекладу існують два основних підходи до розгляду перекладацьких проблем, до аналізу та оцінки перекладу – лінгвістичний та літературознавчий. До числа особливостей перекладу художньої літератури належить також необхідність передавати ті особливі стилістичні ефекти, які виникають при неочікуваному зіставленні значення слів, тотожних або близьких за звуковою формою. Як зазначають дослідники, більшість фразеологічних одиниць (ФО) з'явилися в англійській мові за допомогою простої зміни значення, а прототипами цих ФО є альтернативні комбінації слів і речень. Фразеологічні одиниці (ідіоми) можуть бути позитивними, негативними або нейтральними. Вони також можуть відрізнятися за стилістичним вживанням: вони можуть бути книжковими або розмовними.

Крім того, ідіома може мати національне забарвлення, тобто містити слова, які позначають її як продукт певної нації. Перекладачеві слід також подбати про збереження оригінальних емоційних або стилістичних особливостей фразеологічних одиниць (ідіом). Слід зазначити, що процес

перекладу значень фразеологічних одиниць ускладнюється через можливе їхнє оказіональне вживання, що не збігається зі словниковою формою. Під оказіональним використанням фразеологізмів прийнято мати на увазі таке вживання фразеологічних одиниць, при якому вони зазнають деяких лексичних, граматичних або стилістичних видозмін.

ВИСНОВКИ

Дана робота є комплексним дослідженням семантичних особливостей фразеології англійської мови та перекладацької практики на сучасному етапі її розвитку. Сьогодні ми досліджуємо і вивчаємо фразеологію як окрему галузь лінгвістики. У результаті досліджень багатьох вчених, вона вивчається як окрема галузь лінгвістики і викликає багато суперечок у світовій лінгвістиці. Тому фразеологічні одиниці по-різному інтерпретуються різними дослідниками.

Фразеологія як наука продовжує розвиватися і привертати увагу все ширшого кола дослідників. Виникають нові проблеми, питання уточнюються або висвітлюються в новому світлі, дослідження, які проводилися до цього часу, переглядаються. Фразеологічні одиниці вивчалися в різних відділах лінгвістики, поки не стали предметом окремого дослідження.

У нашій роботі було розглянуто поняття фразеологічних виразів, що характеризуються стійкими поєднаннями слів та не мають цілісного значення. Вони створюються з лексичних одиниць з вільним значенням. Це - готові мовні одиниці з постійним лексичним складом і певною семантикою.

У системі англійських фразеологічних одиниць спостерігаються самі явища, які властиві лексичному складу української мови: багатозначність; омонімія; синонімія; антонімія. В англійській мові фразеологічні одиниці виконують не лише номінативну, а й емоційно-експресивну функцію, що дозволяє мові бути більш образною та динамічною.

Визначено, що семантична класифікація ґрунтується на семантичних зв'язках між структурними компонентами фразеологічних одиниць. Слова, з яких складаються фразеологічні одиниці, можуть бути більш або менш самостійними. В залежності від цього за семантичною класифікацією фразеологізми поділяються на фразеологічні зрощення, фразеологічні сполучення і фразеологічні єдності.

Фразеологічні одиниці широко вживаються в щоденному спілкуванні носіїв мови і складають основу мови. До складу фразеологізмів можна віднести всі сполучення слів, для яких характерні три основні параметри: приналежність до номінативного інвентарю мови, ознака повної або часткової ідіоматичності, а також властивість стійкості, що існує поряд з певною варіативністю, яка проявляється в абсолютній або відносній відтворюваності сполучень слів в готовому вигляді. До фразеологічних виразів відносять також численні англійські прислів'я і приказки, крилаті вислови, що мають яскраве стилістичне забарвлення та емоційну насиченість.

Отже, фразеологічні одиниці є найбільш дослідженою культурно-маркованою одиницею мови, оскільки вони відображають національно-культурну специфіку мови, її самобутність. Фразеологічна одиниця втілює багатий історичний досвід народу, відображає уявлення, пов'язані з працею, життям і культурою людей. Вивчення фразеології є необхідною ланкою в освоєнні мови, у вдосконаленні культури мовлення.

Були визначені стратегії та підходи для успішного перекладу фразеологічних одиниць, врахування контексту, знаходження кращого аналогу та використання культурно-лінгвістичного контексту. Розуміння особливостей фразеології та труднощів її перекладу допомагає покращити якість лінгвістичної взаємодії та ефективність комунікації між представниками різних культур.

Результати нашої роботи не є вичерпними і надають широкий спектр перспектив для подальших досліджень у цьому напрямку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акопян І.С., Дві стратегії в українському художньому перекладі (На матеріалі п'єси Б. Шоу «Пігмаліон»). *Матеріали III щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Київ, 2013. С. 193-199.
2. Бабій О. І. Особливості зіставлення української та англійської мов (на матеріалі фразеологічних одиниць, що позначають емоційно-чуттєву сферу людини. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. Ужгород: ТОВ «Борнео», 2004. Вип. 2. С. 123-128.
3. Галинська О. М. Фразеологізми як знаки культурної інформації/ О. М. Галинська // *Проблеми зіставної семантики: збірник наукових статей*. – Вип. 10 / відп. ред. Корольова А. В. К. : Вид. центр КНЛУ, 2011. Ч. 2. С. 72-76.
4. Галинська О. М. Лінгвокультурна інформація англійських та українських інтертекстуальних фразеологізмів: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство. Київ, 2012. 20 с.
5. Грицютенко В. І. До питання про концепцію естетичної рівності оригіналу і перекладу / В. І. Грицютенко // *Іноземна філологія. Респ. міжвідомчий науковий зб.* 2001. Вип. 101. 295 с.
6. Гром'як Р. Літературознавча компаративістика та перекладознавство: дотичність, перетини, колізії. *Слово і час*, 2002. 321с.
7. Гром'як Р. Українське літературознавство у контексті світової культури ХХ століття: *тенденції розвитку, проблеми функціонування, дискурсація*. Збірник праць. Тернопіль, 2004. С.9-40.
8. Гуменюк І.І. Структурні та лексико-семантичні особливості фразеологічних одиниць із колоративами в англійській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / І.І. Гуменюк; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2010. 20 с.

9. Дуброва А. С., Трофімчук В. М. Дослідження особливостей перекладу англійських фразеологізмів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2014. № 74. С. 209–212.
10. Зорівчак Р. П. *Реалія і переклад*. Львів: Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. 237 с.
11. Зубрик А. Р. Особливості та труднощі перекладу англійських фразеологізмів. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Сер.: Філологічна*. 2013. № 36. С. 317–318.
12. Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу. К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1988. 345 с.
13. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. Вінниця: Нова Книга, 2000. 445 с.
14. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Навч. посібник. Вінниця: Нова книга, 2003. 458 с.
15. Кузнецова Г. В. Види семантичних змін у фразеологізмах (на матеріалі сучасної англійської прози). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Філологія»*. К.: Либідь. 2004. С. 150–157.
16. Кравцова І. І. Фразеологізми в сучасній англійській мові: визначення, підходи, класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2016 № 20 том 2. С. 29-32
17. Мирошниченко В. В. Художній переклад – вічний двигун міжкультурної комунікації. *Вісник Сумського державного ун-ту. Серія: Філологічні науки*. 2001. № 5 (26). 225 с.
18. Наливайко Д. Література в системі мистецтв як галузь порівняльного літературознавства. *Слово і час*, 2003. 231 с.
19. Нагорна О. О. Етнокультурні особливості семантики англійських фразеологізмів (на матеріалі британського варіанту англійської мови): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Одеса, 2008. 21 с.
20. Олійник, С. В. Оцінні фразеологічні одиниці в англійській та

- українській мові: лінгвокогнітивний аспект. Донецьк, 2008. 243 с.
21. Пилипенко І.О. Поняття перекладацької еквівалентності як центральна проблема теорії художнього перекладу. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Аграрна освіта та наука: досягнення, роль та фактори росту»*. Вінниця, 2019. С.38-40.
 22. Плавуцька О.П. Лексико-семантичні особливості фразеологізмів з компонентом “Education” в англійській мові. перекладознавство. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 32 (71) № 2 Ч. 2 2021. С. 47-51.
 23. Свідер І. А. Lexical aspects of translation: навчально-методичний посібник для філологічних спеціальностей. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2021. 192 с.
 24. Слишкін Г. Г. Лінгвокультурний концепт як системна освіта. *Вісник ВГУ. Серія «Лінгвістика і міжкультурна комунікація»*, 2004. № 1. С. 29-34.
 25. Смаглій В. М. Аналіз особливостей англійських фразеологізмів і їхнього перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2015. № 17 (2). С. 76–78.
 26. Спирер Р. Словарь американских идиом / Ричард А. Спирер. – М.: Рус. яз., 1991. 464 с.
 27. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням. Наш час. К.: Факт, 2006. 344 с.
 28. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної англійської мови: навч. посібник. Київ: Знання, 2007. 494 с.
 29. Федоренко О.І. Критерії ідентифікації сталих словосполучень. *«Young Scientist»*. № 2 (78). February, 2020. С.171-174.
-
30. Чередниченко О. Про мову і переклад. К. : Либідь, 2007. 248 с.
 31. Чередниченко О., Коваль Я. Теорія і практика перекладу. К.: Либідь, 1995. 320 с.

32. Швачко С. О. Переклад як навчальна дисципліна / С. О. Швачко // *Вісник Сумського державного ун-ту. Серія: Філологічні науки*. 2001. Вип. 101. 295 с.
33. Яцьків М. Ю. Здобутки сучасної української фразеології у контексті новітніх парадигм лінгвістичних досліджень. *Міжнародний науковий вісник*, 2014. Вип. 8 (27). С. 253-262.
34. Altenberg В. On the phraseology of spoken English: the evidence of recurrent word combination. *Phraseology: Theory, Analysis and Applications* / [ed. by A. Cowie]. Oxford: OUP, 1998. P. 102–122.
35. Autelli Erica. The origins of the term “phraseology”.
URL: https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/phras-2021-0003/html?srsltid=AfmBOorZ2ImKHAbefKIgHn35kblC_opilh21cOi0qvNa-9HweQPWj4z (дата звернення: 25.08.2025).
36. Bally, Charles. *Traité de stylistique française*, vol. II, 2nd edn. Heidelberg: Winter. Search in Google Scholar, 1951.
37. Brewer E.C. *The Wordsworth Dictionary of Phrase and Fable*. Ghatham, Kent: Wordsworth Editions Ltd., 2001.
38. Burger Н. *Phraseologie – Eine Einführung am Beispiel des Deutschen* / Harald Burger. – 2, überarb. Auflage. Berlin: Schmid, 2003.
39. Bongers Bert. *Understanding Interaction: The Relationships Between People, Technology, Culture, and the Environment: Volume 1: Evolution, Technology, Language and Culture*. University of Technology. Sydney, 2021. 249 p.
40. Catford J.C. *A linguistic theory of translation: An essay in applied linguistics*. London. Oxford University Press, 1967. 120 p.
41. *Cambridge International Dictionary of English*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995. 1792 p. URL: <http://itools.com/tool/cambridge-international-dictionary-of-english> (дата звернення: 26.09.2025).

42. Colson J. Cross-linguistic phraseological studies: An Overview / J.P. Colson // *Phraseology: An interdisciplinary perspective* [edited by Sylviane Granger and Fanny Meunier]. Amsterdam: John Benjamins, 2008. 423 p.
43. Cowie, A.P. *Phraseology: Theory, Analysis, and Applications*. Oxford: Clarendon, 1998. 258 p.
44. Dobrovol'skij D. Idioms: motivation and etymology / D. Dobrovol'skij, E. Piirainen // *Yearbook of Phraseology*. 2010. P. 73–96.
45. Enkvist N. E. *Literary Pragmatics: On the Interpretability of Text in General, and Literary Text in Particular*. N. Y., L.: Longman, 1990. 363 p.
46. Fillmore, Ch. J. Frames and semantics of understanding. 1985. Vol. VI. 2. P. 222-254.
47. Gläser R. The stylistic potential of phraseological units in the light of genre analysis / Rosemarie Gläser // In Anthony Paul Cowie (ed.), *Phraseology: Theory, analysis, and applications*. Oxford: Oxford University Press, 1998. P. 125–143.
48. Granger S. *Phraseology: An interdisciplinary perspective* / Sylviane Granger, Fanny Meunier. Amsterdam: John Benjamins, 2008. 423 p.
49. Howarth P.A. *Phraseology in English Academic Writing. Some implications for language learning and dictionary making*. Tiibingen: Niemeyer Verlag, 1996. 243 p.
50. Flavell L., Flavell R. *Dictionary of Idioms and Their Origins*. Kyle Cathie Limited, Great Britain, 1994.
51. Hajiyeva A.H. Structural-semantic features of somatic phraseologisms in English and Azerbaijani languages. Baku: Nurlan, 2004. URL: <https://studfile.net/preview/5023490/page:3/> (дата звернення: 11.09.2025).
52. Keshavarz, M. H. The role of social context, intimacy, and distance in the choice of forms of address. *Int'l. J. Soc. Lang.* 148, 2001. P. 5-18.
53. Korunets I.V. *Contrastive Typology of the English Ukrainian Languages*. Vinnitsa, 2003. 239 p.
54. Lakoff, G. *Metaphors we live by*. London: University of Chicago

- Press, 2003. 276 p.
55. Leech, G. The distribution and function of vocatives in American and British English conversation. In H. Hasselgard & S. Oksefjell (Eds.), *Out of Corpora: Studies in honor of Stig Johansson* (pp. 107-118). Amsterdam: Rodopi, 1999.
 56. Mouton de Gruyter. *Phraseology and Culture in English* / edited by Paul Skandera. Berlin New York, 2007. 73 p.
 57. Narmuratov, Z. R. Exploring the linguistic and cultural relevance of phraseological units. *Academic research in educational sciences*, 4(3), 2023. C.322-326.
 58. Narmuratov Z. R. The formation of phraseological units. *Web of Humanities: Journal of Social Science and Humanitarian Research*. Volume 2, Issue 6. 2024. P.78-81.
 59. Nevala, M. Accessing politeness axes: Forms of address and terms of reference in early English correspondence. *Journal of Pragmatics*, 2004. 36, 2125–2160.
 60. Nord Ch. *Translating as a purposeful activity. Functionalist approaches explained*. Manchester, 2006.
 61. *Oxford Dictionary of Allusions*. Oxford: Oxford University Press, 2001.
 62. Renton N.E. *Metaphorically speaking: a dictionary of 3,800 picturesque idiomatic expressions*. NY: Warner Books Edition, 1992. 528 p.
 63. Seidl J. *English Idioms and How to Use Them*. 4th edition. Oxford University Press, 1978. 268 p.
 64. Sieftring J. *Oxford Dictionary of Idioms*. Oxford : Oxford University Press, 2004. 340 p.
 65. Sinclair J.M. *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford : OUP, 1991.
 66. Spears R. *McGraw-Hill's Essential American Idioms Dictionary*. 85- NY: The McGraw-Hill Companies, Inc., 2007. 276 p.
 67. Toury Gideon. *Descriptive Translation Studies and Beyond*. John Benjamins Publishing Company, 1995.

68. Weinreich, W. Problems in the Analysis of Idioms. Los Angeles, University of California Press, 1969. P. 23-81
69. Weigand, E. Language as dialogue: *From rules to principles* (S. Feller, Ed.). Amsterdam: Benjamins, 2009. P. 58-90.
70. Wierzbicka, A. Emotional Universals. *Language Design*. 1999. No2 23. 69p.

ДОДАТКИ

Додаток А

